

Sõjaasjanduse ajakiri

SÕDUR

№ 44.

Laupäeval, 31. oktoobril 1925.

VII aastakäik.

KINDRALSTAABI KOLONEL N. REEK.

KINDRALSTAABI ÜLEM 1. NOVEMBRIST 1925.

Kaitseväe kultuur-selgitustöö esimeste kursuste avamine 27. oktobril 1925 a.

Piduliku aktusega avati Ohvitseride Keskkogu kasiinos kaitseväe kultuur-selgitustöö kursused ohvitseride-instruktorite ettevalmistamiseks kultuur-selgitustöö juhtimiseks väeosades. Avamisele oli ilmunud Riigivanem J. Jaakson, sõjaminister kindral J. Soots, kindral J. Tõrvand, tulevane Kindralstaabi ülem kolonel N. Reek, lektoreid ja ajakirjanduse esitajaid. Sõjaminister esitas Riigivanemale kõiki aktusest osavõtjaid.

Kursused avas sõjaminister, kes omas kõnes alla kriipsutas avatavate kursuste suurt tähtsust kaitseväe juhtide ettevalmistamise alal. Seni on võimalus olnud anda juhtidele puhtsõjalist ja kehalise kasvatuse ettevalmistust, kuna sõjaväe moraalseks ettevalmistuseks on puudunud vastavad eriorganid. Moraalse ettevalmistuse tarvidust on tuntud igal ajal.

Ka meie Vadussõjas algas edu alles siis, kui rahvale ja sõjaväele ära selgitati, mis eest meie võitleme ja et see võitlus töötab positiivseid tagajärgi. Vähe on tahta selgitada isamaa kaitse tarvidust, vähe on soovist moraalselt ettevalmistada võitlejaid, tarvis on osata seda teha.

Kindral Soots selgitas kujuka näitega Jaapani sõjast, millisesse raskesse olukorda sattusid noored ohvitserid, kes olid kohustatud sõduritele selgitama, et sõdides Mandshuuria väljadel pikapatsiliste hiinlaste keskel, nad sõdivad isamaa eest, sest puudus selleks vastav ettevalmistus. Kultuur-selgitustöö nõuab selgitajalt teadmisi ja põhjalikku ettevalmistust. Arvesse võttes, et kursustele on komandeeritud paremad ohvitserid, kes selleks ise soovi avaldanud, loodab minister, et töö juure asutakse suure hoole ja innuga.

Tänuga kriipsutas minister alla Riigivanema rahalise toetuse määramist ja et härra Riigivanem oma ilmunisega on kursuste avamist austanud. Ministri ettepanekul lauldi ühiselt riigihümni.

Riigivanem J. Jaakson näitas omas kõnes, millised rasked ülesanded on ohvitseril demokraatliku riigi sõjaväe juhtimisel, kus igal kodanikul on suur õigus kaasa rääkida riigi valitsemises. Siin ei saa juhtida ainult võimuga, vaid juhil peab olema autoriteet, mis põhjeneb teadmistel. Herra Riigivanem näitas, et meie sõjaväe jõud ei seisa arvus, vaid vaimus. Sõjaväe juhid peavad oskama kasvatada ja süvendada sõjaväes ja kodanikes patriootilist vaimu. Selles mõttes soovis härra Riigivanem kursustele edu.

Kindral Tõrvandi kui Kindralstaabi senise ülema üldkorraldusel ja juhatusel on tehtud suur ettevalmistuse töö selleks, et käesolevad kursused võivad alata tööd mitmekesise ja huvitava õpekavaga ning et õpetajateks kursustel on kutsutud meie paremad õppejõud ja avaliku elu tegelased.

Kindral Tõrvand omas kõnes tõi ette motiive, miks kursused on avatud just sarnase õpekavaga. Kursusi on kavatsetud avada juba varem, kuib ainelised raskused ei ole seda võimaldanud ennem.

Sõjavägi on kool, kust kõik terved ja elujõulised meeskodanikud läbi käivad. Siin tuleb süvendada seda moraalselt jõudu, millele rajatud väikeste rahvaste riiklik olemasolu suurte rahvaste keskel. Selles eriline tähtsus avatavatel kursustel.

Kuulajaid on kursustel ettenähtud 30, neist 2 kaitseliidust. Komandeeritud on suuremalt osalt vanemaid ohvitseri, nende seas pataljoni ülemaid. Kursuste juhtimise vastutusrikas ja paljunõudlik kohustus on usaldatud Kindralstaabi VI osakonna ülemale kolonel Limbergile. Tuleb soovida, kursustele edu laialiste sõjapedagoogiliste ja rahvuskultuuriliste teadmistega juhtide ettevalmistamisel.

Võistluste korraldamisest jalgväe lahingettevalmistuse alal.

Sportline tegevus kaitseväes omab aasta-aastalt enam intensiivsema iseloomu. Võrsudes algiduna Tallinna garnisonis, on ta levinud üle riigi, rajades tugeva aluse kehalisele kasvatusele kaitseväes. Saavutatud tagajärjed avaldavad iga aasta korraldatavatel üleriiklistel kaitseväe võistlustel ja neist osavõtjate arv ja saadud tagajärjed näitavad üldtasapinna järjekindlat tõusu.

Olgugi et igal võistlusel omad pahed, kuid nad tumenevad selle suure tõuke, hoo, huvi ja värskuse kõrval, mida ühel ehk teisel alal korraldatud võistlus asjasse toob. Peale üleriikliste korraldatakse võistlusi veel üksikutes garnisonides, diviisides j. n. e.

Viimasel ajal on hakatud suuremat rõhku panema puhtsõjalist iseloomu kandvatele võistlustele. Kõi-

giti tervitatav samm. Iga sarnane võistlus on sõjalise väljaõppe, väeosa vastupanu hindavaks mõõdupuuks ja ühtlasi ka ergutuseks väeosale.

On korraldatud laske võistlusi jalgväes, kahurväes ja meriväes, kusjuures hindamisele on tulnud niihästi üksiku isiku kui ka üksuste saavutused. Sel alal on olnud eraldi võistlused meeskonnale ja juhtidele. Peale selle on peetud võistlusi sidekomandodele kahurväes, sõudepaatidele meriväes, rännakuid jalgväele*) ja ratsavõistlusi.

Kuid unustuse hõlma on jäänud võistlused jalgväe lahingettevalmistuse alal, praeguse aja jalgväe organisatsiooni algüksuste — jagude taktikalise väljaõppe alal. Võistluste tagajärjed sel alal on raskemini hinnatavad, võistlused ise nõuavad suuremat ettevalmistust, täpset korraldust ja ühtlasi kogenud kohtunikke, kuid sellest kõigest võib üle saada heal tahtmisel.

Ei tohi unustada, et „lahingu otsustab jalgvägi; tema edu on ühtlasi kogu sõjaväe edu“, ja et „sõjaväe väärtus on tema jalgväe väärtusest“.

Mida parema väljaõppe on saanud jalgväe algüksus — jagu, seda teguvõimsamana osutub ka jalgvägi oma tervikus. Korraldades võistlusi jalgväe lahingettevalmistuse alal aitaksime kaasa tema edukale väljaõppele. Milles seisab siis sarnaste võistluste korraldus ja mida tuleb hinnata?

Toome siinkohal vaid üksikuid põhilauseid, kuna kogu võistluste korraldus, täitmistingimused ja hindamisviis nõuavad loomulikult täpsemat väljatöötamist.

1. Jao taktikalist väljaõpet võib kontrollleerida ja hinnata ka ühenduses laskeasjandusega. Sel juhusel te-

gutseb jagu lahing-padrunitega. Tulistamisel tuleb kasutada varjatud ja ilmuvaid märke.

2. Maastik võistluste läbiviimiseks tuleb valida kõige iseloomulikum jalgväe lahingutegevusele. Juhustel kui jagu tegutseb lahingpadrunitega, tuleb paratamatult piirduda väeosade olemasolevate laskeplatsidega.

3. Hinnata võib eraldi jao lahingettevalmistust ja jao ülema tegevust.

4. Võistlusi võib korraldada eraldi kuulipilduja ja laskurjagudele.

5. Vastava ülesande andmisega tuleks kontrollleerida jao tegevust lähenemisel, pealetungil, rünnakul, kaevikute puhastamisel ja vaenlase jälitamisel. Hindamisele kuulub jao liikumise otstarbekohasus ja kiirus, maastikule kohanemine, arvestamine vaenlase jalgväe, kahurväe ja lennuväe tule mõjuga, sissekaevumise oskus jne. Jao ülema kohta eraldi: õige ja kiire olukorraga arvestamine ning käskluste andmine.

6. Vastase jalg-, kahur- ja lennuväe tule äramärkimiseks on kohtunikel vastavad lipud.

7. Tegevuse hindamise süsteem võib olla mitmesugune: aeg, punktid, +, — j. n. e. Tegutsemisel lahingpadrunitega arvestatakse tabamistega.

8. Võistlusi võib laiendada kohaste laskeplatside olemasolul kuni rühmadeni, andes võimaluse tegutseda ka raskekuulipildujatele.

Kordan, et see kõik oleks ainult umbkaudne kava, kuna võimalikud mitmesugused variatsioonid.

Sarnaste võistluste korraldamine jalgväes suurendab tema väljaõpet, kindlustab füüsilist ja moraalset vastupidavust, arendab tahtejõudu, sõjamehelikku energiat, julgust ja otsustusvõimet. H. G.

Sõjaväe maskeerimise küsimus Otepää manöövritel.

Möödunud Otepää manöövrid olid esimesed suuremad katsed rahuaja töös. Manöövrite juhatuse poolt oli üles seatud hulk küsimusi, nii organisatsiooni, väljaõppe, väeosade koostöö jne. alal, mille peale manöövrid pidid andma vastuse. Siiaajani on „Sõdur“ veergudel avaldatud manöövritest mitmed väärtuslikud artiklid, mis üles seatud üksikuid küsimusi igatpidi sõeluvad; samuti on oodata manöövrite materjalide peale rajatud kokkuvõtete ilmumist.

Lubatagu ka mulle mõned märkused.

Rahuaegne sõjaväe ettevalmistamine ja selle katsed — manöövrid — peavad vastama tulevase sõja iseloomule, tema taktikalistele nõuetele. Meie ainuke arvatav vaenlane on meist kõvem, vähemalt sõja alguses, tehniliste abinõude poolest, rääkimata juba elavjõult. Heitluse astumisel niisuguse vaenlasega, peame meie saavutama edu oma tegevuse aktiivsuse ja ootamatusega.

Vaatleme teist printsipi manöövritel.

Mõlemad pooled peale koondumist algavad nõrga luuroode katte all suuremalt osalt päevast liikumist suuri teid mööda kompaktses massis. „Sõdur“ nr. 43 hr. „g“ väga õieti juba tähendas niisuguse liikumise ebasoodsuse peale. Peale suurte kaotuste, mis võivad kolonnidele sünnitada pommipildujad ja lahinglennukid oma tulega, on niisugune liikumine väga sarnane mängule lahtiste kaartidega. Niisugusel liikumisel võivad vaenlase õhujõud, iseäranis veel siis, kui nad õhus „valitsevad“, oma juhatusele tuua täpsed teated vaenlase kavatsuste ja arvulise koosseisu kohta. Kuigi vaenlane oleks õhujõudude poolest nõrgem, tuleb liikumisel alati maskeerimisabinõusid silmas

pidada, sest ikkagi mõni üksik vaenlase lennuk võib ilmuda ja meie suurte kolonnide olemasolu ilma suurema vaevata fikseerida.

Et ootamatust saavutada, tuleb esikätt tarvitada õiseid tegevusi, mis võimaldavad peavägedele nägematult ja ilma suuremate kaotusteta manöövreerides vaenlasele läheneda. Kuigi nendel tegevustel on omad halvad küljed, nagu suurem jõu kulu, juhatuse ja sidepidamise raskus, väeosade suur tundelikkus jne., siiski hea rahuaegse ettevalmistuse juures on õised tegevused võidupandiks meie väiksetele vägedele.

Neid tegevusi oleks olnud soovitav näha rohkem manöövrite kestvusel. Samuti tuleks meie rahuaegsel väljaõppel õisiste tegevuste igakülgse valgustamise peale erilist rõhku panna.

Et aga meil manöövritel olid peaaesjalikult päevased tegevused, see tuli vist kindlasti sellest, et tahteti näha manöövrite käiku, et siis paremini vägede tegevust kontrollleerida.

Päevase rännaku juures oleks tulnud ära kasutada teede võrk ja väeosad jagada vähemateks kolonnideks liikumiseks mitmel teel või mitmes kolonnis ühel teel. Väeosade vahelised distantsid tulevad ajutiselt muuta, et vaenlase lendurid ei saaks meie määrustikus ettenähtud väeosade allüksuste vaheliste distantside ja rühmituste järele tõelist manöövreerijate vägede arvu kätte. Liikumisel tuleb igatahes kohaneda maastikule, iseäranis vaenlase lähedal (nii liikumine teede ääres, kraavides, seisakud puude all või kün-gaste varjulistel külgedel, kuhu hoidub vari jne.), demonstreerida liikumist vale suunas ja suuruses, tarvitada ümbrusele kohanemist, kõiksuguseid „kavalusi“ (mimikria või muul näol), hoida liikumisel maskeerimise distsipliini jne.

*) Suurem väeosade vaheline rännakvõistlus Otepää manöövritel jäi pidamata halva ilma tõttu.

Kõike seda ei peetud paljudel juhustel silmas. Nii nägin enne vaherahu 18. sept. Aakre väljade kohal jalgväge; rühm on asetatud kraavi, kuna ülemus ja mõned sõdurid kõnnivad teel või seisavad rühma kohal; teel Puka poole seisavad üksikud voorid ja välikõrgid, selle asemel, et asetuda mõne puu alla või tee kõrvale.

Niisuguseid näiteid võiks tuua veel küllalt.

Maskeerimist lahingus tuli minul vähe näha, nägin ainult tegevust kõrg. 56,1 ümber ja 20. sept. Puka-Aakre-Rõngu tee raioonis. Ka siin ei olnud kohanemine maastikule läbi viidud küllalt sündsalt. Nii võis kõrg. 56,1 juurest väga hästi hulk aega päha 20. sept. enne Aakre positsiooni rünnakut siniste soomusautosid ja jalgväge maanteel metsa ääres, pärastpoole sõitsid 2 soomusautod mäeveerule ja jäid sinna tükkiks ajaks seisma, nagu ootaks punaste pataride otsekohest tuld. Tankide demonstreerimine oli siin halb; kui juba taheti neid siin tegevusse viia ja tingimata tarvitada seda ainukest maantee silda soisel ajal, oleks tarvilik olnud oja jonele luua suitsuloor ja selle taga läbi minna Aakre mõisa lagedad väljad ja atakeerida punaste looduslikult hääd positsiooni.

Kõrg. 56,1 raioonist taganevaid punaseid tõmbas liig suurel määral enese külge suur maantee. Siin võis näha kihutavaid patariseid, voore, jalgväge kolonne, soomusautosid jne., ja see kõik umbes 2—3 klm. kaugusel vaenlasest. Seesugused head märgid oléks olnud suurepäralised hävitamise objektid siniste kahur- ja lennuväele. Siin osaliselt vist oli küll süüdi manöövrite olukord, kus ei või omale igalpool teed teha.

Soomusautode kahevõitlusel kõrg. 56,1 juures suitsuloori demonstreerimine tuli kahvatult välja, ta ikkagi ei varjanud taganevaid siniste s.-autosid, pigemini oleks veel rohkem siniste kahurväe tule koondamist maantee raiooni välja kutsunud. Kui juba suitsuloori tarvitada, siis peab tema rinne laiem olema sellest alast, mida tahetakse katta.

Minule näib, et suitsukatte tarvitamine ei ole veel kodunenud meie sõjaväes, kuna ta oleks väga häaks abinõuks ootamatuse saavutamiseks, iseäranis meie maastikul ja meie väikeste jõudude juures. Katsed

sellel alal ilmasõja praktikas andsid väga häid tagajärgi, eriti inglaste juures. Pealegi ei ole suitsukatet sünnitavad ained kallid.

Aakre lahingus jälgides jalgväe tegevust, nägin, et maastikule kohanemises olid paaril korral niisugused defektid: kuulipilduja maskeerib end põllul mõne lepaoksa, samuti oli paaril sõduril ette maa sisse torgatud oksad. Ennemini oleks need lepaoksad sõdurite asukohad vaenlasele ära tähendanud, kui maskeerinud.

Staapide asupaikade valimise ja nende ümbruses valitseva liikumisega ei saa mitte nõus olla. Staapide asupaigaks, vähemalt operatiiv osakonnale, peavad olema mitesilmapaistavad ehitused ja asutused. Selle väeosade juhtimise tsentrumi juures ei tohi liikumine eriti silmapaistev olla, samuti ei ole siia otsekohe soovitatav telefoni keskjaama asetada. Staap on niivõrd tähtis tsentrum, et tema avalikustegemise puhul võib ta kergesti vaenlase lennuväe tule all hävitatud saada, nagu näitasid ka hiljuti Inglismaal ära peetud manöövrid, kus lennuväe pommitamise tagajärjel ühe poole staap mõneks ajaks „surnuks“ tunnistati.

Ühe kõrge instantsi käsukiri olla sattunud teise poole kätte. See asjaolu on halb, oleks võinud küll lasta sattuda oma käsukiri vaenlase kätte, kuid ainult fiktiivne.

Samuti kordus manöövritel vana pahe, usaldatuse liig palju avaldada telefoni läbi üksteisele.

Huvitav oleks kuulda nende manöövritest osavõtjate arvamisi, kellel võimalik oli väeosade tegevust igal lahingfaasil jälgida, et selgitada ülaltähendatud küsimust igakülgelt, kuivõrd maskeerimise võtted on pinda leidnud meie sõjaväe väljaõppes ja käsitamises, eriti Otepää manöövritel.

Pealegi oleks see uus ala seda väärt, et teda igatpidi selgitada, eriti kui meie arvestame nende saavutustega, mis tehti maskeerimise alal ilmasõja kestvusläänes ja peale kodusõda Venemaal. Neid tulemusi, vähemalt loomuliku ja lihtsama tehnilise maskeerimise alal, tuleksid ka meie olude kohaselt käsitada. J. K.

Sügisese Prantsuse Rheini armee manöövrid (16.—26. septembrini 1925).

Prantsusmaal peeti tänava kahed manöövrid. Ühed nõندانimetud Põhja-Ida vägedele Champagne's Chemin-des-Dames raioonis suure ilmasõja lahingväljadel kindral Gouraud juhatusel, kes sealsamas ilmasõja ajal 4. armeed juhatas.

Teised hilisemad manöövrid peeti ära Rheini ääres Eifeli mägestikus. Need viimased manöövrid väärivad tähelepanu: esiteks oma üldolukorra poolest (piirikatte diviis kiirelt liikuvate väljaarmee löögiosade-diviiside vastu), mis lahendusele tuli pooltele antud ülesannetes ja mille kohta prantslased ise tähendavad („Temps“ 27/LX.), et sarnast olukorda tulevikus võib igapäev oodata.

Teiseks manöövritel tegutsevate uute eriliste formatsioonide tõttu (divisions portées — autodel veetavad diviisid), millede koosseisud alles pärast ilmasõda ilmasõja kogemustel välja töötati.

Prantslaste lahingtegevuse doktriini iseloomustamiseks olgu siinjuures ära toodud üksikud väljavõtted Colonel Fabry sulest („Revue de Paris“: OÙ va notre armée), kus ta, uut prantsuse sõjaväe organisatsiooni kritiseerides, muuseas ütleb:

„Meie kannatame veel väga palju nende rüüstatamiste all, mida ilmasõja ajal meie pinnal toime pandi, et mitte tungivalt tahta oma riigi pinda tulevikus puutumata kaitsta. Selletõttu tõuseb käskivalt üles piirikatte küsimus, sest kui juba kusagil lahinguid lüüa, siis olgu see vaenlase maa-alal, aga mitte meie omal pinnal... Meil peab olema üks piirikatte armee (armée de couverture) tugev küllalt, et rahvuslist territooriumi raugemata sammumult kaitsta, ja üks löögivõimas väljaarmee (armée de campagne), kes suudab lahinguid üle viia vaenlase pinnale. Nende kahe armee iseloom on igal ühel täitsa eriline. Piirikatte armee moodustab enesest olemasoleva, seisva jõu, kokkuliidetult ja vahetumalt omal kaitsepositsioonil, kuna väljaarmee peaks rohkem latentse (mitteväljapaistva) iseloomuga olema.

Sügisese Rheini armee manöövrid peeti ära kindral Guillaumat juhatusel umbes 30.000 mehe osavõtul Eifeli mägestikus, Rheini ääres. Manöövritel tegutsevad pooled jagunesid: põhjapoolne armee (piirikatte) ja lõunapoolne armee (kiirelt liikuvad väljaarmee löökdiviisid).

Põhjapoolse osa ülesandeks oli õhukese elastiliselt taanduva piirikatte plastrooni rolli mängida, nagu see ka ühe poole osaks oli eelmistel tänavuaastastel Põhja-Ida väeosade manöövritel Chemin-de-Dames juures. Põhjapoolne osa koosnes ainult ühest diviisist (41. D. I.) ühes eriliste osadega. Lõunapoolne osa koosnes ühest korpusest (33. C. A.) kahe jalgväe diviisiga (38. D. I. ja 47. D. I.) ja ühe ratsa diviisiga (4. D. C.) ja juurdeantud spetsiaal-väeosadega. Lõunapoolne osa oli päämiseks manöövritel tegutsevaks pooleks, manöövritel otsitavate probleemide lahendused said ilmsiks tema toimingute tulemusena.

Manöövrid algasid öösel 16—17. sept. ühe lõunapoolse osa diviisi (47. D. I.) kiire ümberpaigutamiseiga veoautodel öösel läbi Eifeli mägede.

Jällegi see modern sõjas jalgväe ümberpaigutamiseks tarvisminevate kiirete veovahendite küsimus, nagu see oli ka üheks tähtsamaks Prantsuse Põhja-Ida väeosade manöövrite probleemiks. Diviisi öösel liikuvat veoautode kolonni atakeeris vaenulise poole partisaanide salk rännakliikumise ajal teel.

Huvitav juhus oli see, et partisaanide salk pääsis tähelepanemata läbi veoautode kolonni kaugel eelolevatest julgeoleku osadest, kuid transport oli nii organiseeritud, et iga veoautode kolonni osa tegutses omaette enesekaitseks tarvisminevate relvade ja üksustega hästi varustatult. Selletõttu likvideeriti sarnane partisaansalga ootamatu pealetung silmapilkselt ja kergelt.

Järgmisel päeval (17. septembril) korraldati teise lõunapoolse diviisi (38. D. I.) rännakliikumine päise päeva ajal samataolistel kiirelt liikuvatel transportautodel. Selle päevase liikumise korraldus oli erilise kauakestnud tähelepanu ja uuringu tulemuseks kergelt liikuvate väeosade organisatsiooni alal.

Transpordi julgeoleku kaitseks oli eriline autodest koosnev formatioon, mille koosseis oli Prantsuse sõjaväelistes ringkondades elavate vaieluste objektiks.

Mõlemi diviisi (38. ja 47.) transporteerimisega autodes lõppes manöövri esimene faas.

Manöövri teine faas algas alles peale suurte ettevalmistuste 22. septembri hommikul lõuna armee pealetungiga vaenlase peavastupanu positsioonile Glehni-Mechernich-Munsterreifel joonel.

Pealetungil tegutses 33. korpus kahe diviisiga ainult 9—10 klm laiusel rindel (38. diviis vasakul, 47. d. paremal). Lõunapoolse armee ülema korraldusel ootamatuse saavutamiseks jättis 4. ratsa diviisi Ahri jõe positsiooni kaitse kergetele üksustele ja ühe raske kuulipildujate pataljoni, ning sai transporteeritud 21—22. septembri öösel vasakule tiivale, et tegutseda vaenlase seljataguses, pikendada rinnet ja olla sideks järgneva (fiktiiiv) korpusega.

Pealetungi sektori tsentrumis asuvad Mechernichi kõrgustikud, metsadega kaetud massiivid, läbipeesamata ja järsud 47. diviisi vastas. Pealetungi raskuspunkt oli 38. diviisi pealetungi ribas, moodustatud platoode seeriast, mis võimaldasid üksikutel väelikeudel edukalt koos töötada. Paremal pool 47. diviisi pealetungi takistasid vaenlase mitmejärgulised kaitsepositsioonid pealetungiks ebasoodsal raskel maastikul.

Ainult 38. diviisil läks korda progresseerida headel tingimustel kuni Tolbia legendikuni.

Põhjapoolne armee näitas tugevat vastupanu omas sektoris, kuid vaenlase ratsaväe ümberhaaramise ähvardusel, kui ka vaenlase osalise eduka läbimurde tõttu (38. d.) oli ta sunnitud õhtuks maha jätma peavastupanu positsiooni ja katma taganemisteid. Ta taganes järgmisele kaitsepositsioonile (Friesheim-Wichtenich-Frauenberg jõeale) umbes 10—12 klm., visalt kinnipidades omal vasakul rindel soodsast kaitsepositsioonist raskel maastikul.

Olukord kujunes järgmiselt: lõunaarmee paremal tiival 47. diviis kontaktis vaenlasega, kuna vasakul tiival 38. d. ja 3. ratsa diviis, varakult taganenud vaenlase ees, tühjuses kontakti vaenlasega täitsa kaotasid.

23. septembri hommikul kujunes umbes 8 klm. laiune erapooletu maariba selles osas vaenuliste vägede vahele.

Teine faas lõppes 23/IX. hommikul k. 11, sel ajal kui lõunapoolse armee vasakud osad tugevaid kaugeleulatavaid soondeerimise katseid tühjusesse löid.

Prantslastel on praegu umbes 30 kaadri diviisi. Ajutist koosseisu (ajateenijaid) neis diviisides jätkub mitmesugustel põhjustel (lühikene teenistusaeg ja kergendused enneaegse vabastamise näol) ainult vähem kui 20-nele diviisile. Selletõttu on üles kerkinud viimasel ajal küsimus kaadri diviise arvuliselt vähendada 30 pealt 20 peale.

Eifeli manöövritel aga olid kõik väeüksused arvuliselt ligikaudu täieliku sõjaaegse koosseisuni suuredatud, et sellega võimaldada alalise kaadri, kes rahuajal midu verevaeste koosseisudega opereerib, manöövritel tegutseda reaalsetes sõjalaokorra tingimustes.

Kolmanda ja ühes sellega viimase manöövrite faasi tegevus puudutas jällegi auto transporti.

Ülesanne seisis selles, kuidas paigutada lõunapoolse armee peajõude (gros) kontakti vaenlasega tema uue arvatava peavastupanu positsiooni vastu (Meckenheimi ja Ersdorfi vahel). 25. septembri varajastest hommikutundidest alates defileerivad lõpmata pikad autokolonnid mööda hulgaliste pealtvaatajatega ümbritsetud teid. 25/IX. õhtuks jõuab lõunapoolse armee ette nihutatud julgeoleku osa autodest tagasi tõrjuda eksikombel peaposisiooniks arvatud joonelt vaenlase ratsaväe (Meckenheimi ja Ersdorfi vahel), kuid jääb peatuma ja ei suuda progresseeruda vaenlase jalgväe eelpostide vastu (Alten-dorf-Eskendorf-Holzweileri vahel). Ainult 26. IX. jõuab julgeoleku osa kohalejõudnud jalgvägi vaenlase eelposte välja lüüa hästi kindlustatud joonelt, kuid jääb omakorda peatuma vaenlase järgmise eelpostide juone eel Pissenheim-Bingeni vahel. Julgeoleku osa ei suuda seda ülesannet täita, peajõududest toimetatakse jalgväge kohale autodes, julgeoleku osa kattel. Siis alles vast läheb korda suurtükiväe toetusel laiaili paisata vaenlase lahingu eelposte.

Ümberhaaramine paremalt poolt automobiilidel tegutseva julgeoleku osa poolt läbi Ahri metsade sunnib vaenlast maha jätma eelpositsiooni.

Manöövrite lahingtegevus katkestati sel momendil kui lõunapoolne armee jõudis oma peajõududega kontakti võtta vaenlase peavastupanu positsiooniga Rheini kaldal. Viletsad ilmastiku olud ei võimaldanud lennuväele täit tegevust avaldada. Kuid siiski isegi suure vihma ajal tulistasid lahinglennukid väiksel kõrgusel lennates kuulipildujatest teedel liikuvaid kolonne.

Viimase manöövri faasi ülesandeks oli väita, kui võimsad on autodel liikuvad julgeoleku osad katma väeosade transporti (rännakut autodel). Millised on järeldused sel alal? Prantslased ise ütlevad („Temps“ 29. IX. 1925.: Les manoeuvres de l'armee de Rhin): „Näib, et jääks veel tulevikus maksuma sama tõestus: see küsimus, mida meie juba üle kolme aasta oleme uurinud, peab veel tulevikus uuesti järele kaalutama. Ta väärrib olla veel rohkem diskuteeritud.“

Manöövrite üldjuhataja kindral Guillaumat poolt manöövrite lõpu puhul väeosadele välja antud päevakäsust olgu toodud järgmised väljavõtted:

..., Need manöövrid, mis läbi viidi eriliselt raske maastikuga raioonis, on üles seadnud teatud arvu uusi probleeme... oli tarvis alguses kiirelt koondada suuri väeosasid kaugelolevatest punktidest tingimustes, mis on analoogilised ühe tõsise sõja lahtipuhkemise tingimustele...

Korraliku resultaadi saavutasime tänu staapide metoodilisele tööle, ja sellele kõrgele väljaõppe võimalusele, mida näitasid igat liiki autode üksused: suurtükivägi, transport jne.

Sõjavägede vedu raudteel Otepää manöövritel.

Otepää manöövritest osa võtnud väeosade koondamine raudteel oma koonduskohtadesse ja pärast manöövrite lõppu oma alalistele asukohtadele, ei kuulu nende küsimuste hulka, mille peale sooviti saada otsekohest vastust manöövrite käigust. Selle veo läbiviimisest ei võtnud osa arurikas vahekohtunnikude pere. Aga et meie oludes niisuguste suurte sõjaväe hulkade vedu raudteel juhtub harva, on ka tähtis selle ala tulemusi arutada.

Jälgides pealelaadimist Tallinna ja Elva jaamades, selgus, et mõlemates punktides ei saanud mitmed esheloonid tähtjaks valmis. Nii jäi Tallinnast minev juhatus rong paari tunni võrra väljasõiduga hiljaks. Veel suuremad hiljaksjäämised tähtaegades oli Elva jaamas tagasisõidul. Mõne rongi hiljaksjäämine rikkus liikumise graafiku ka teistel rongidel.

Vaadeldes hiljaksjäämise põhjusi, näeme, et esiteks oli antud pealelaadimiseks liig lühikesed tähtajad, iseäranis väikeses jaamades, kus korraga võib laadida mõne üksiku vaguni kaupa, nagu Elvas, ja teiseks väeosade väljaõpe sellel alal jätab mõndagi soovida. Nii oli näha raskuste — vooide, väliköökidene jne. pealelaadimisel, et väeosad ei ole enam laadinud. Katsutakse kord ühte, kord teistmoodi, kuni parem asetuv viis leitakse. Samuti hobuste vagunitesse asetamine oli tihti liig aeglane. Ka puuduvad jaamades osalt tarvilikud peale- ja mahalaadimise abinõud, nagu Tallinnas auto laadimisel näha oli, kus väeosad tarvitasiid mahalaadimisel oma abinõusid — pakse planki.

See fakt, et umbkaudu 6000 mootorjõuga veovahendit tegutsesid nii manöövritele ettevalmistustoitimigutes, kui ka manöövritel päeval ja öösel Eifeli mägestiku rasketel teedel ilma ühegi raskema õnnetu juhtumiseta — teeb kõige suuremat au nende auto-formatsioonide ülematele ja sõduritele...“ (Toimetuse harvendus.)

V. F.

Vagun-platvormidele laadimisel ei kasutata tihti ära selle pindala. Nii oli näha selle rongi koosseisus, millega sõitis juhatus, platvormi, millele oli asetatud kas üks auto, tihti isegi väike, või paar-kolm vankrit.

Vagunite seinte peale väeosade või selle allüksuste nimetuse märkimisest tuleb hoiduda, et seda kirjutamist mitte vana harjumuse tõttu väeosad ei teeks sõjaajal.

Meie geograafiline asend ja rahvaarv ei võimalda ülemjuhatusel ja rindete ülematele iseseisvalt suuri varusid sõjaajal, vaid olevate varudega tuleb kõik aeg manövreerida. Samuti nõuab meie riigi väikene sügavus mobilisatsiooni liig kiiret läbiviimist. Kõik need asjaolud seavad meie raudteede vastu üles suured nõuded. Raudtee vedu olgu täpselt ettevalmistatud juhatusel kui ka väeosade poolt, ainult siis täidab ta edukalt oma suure ülesande. Tulevikus lennuväe arvatav elav osavõtt sõjapidamisest piirab omakord raudtee tarvitamist suuremalt osalt öösisel ajaga, mis veel omakord nõuab väeosadelt kiiremat laadimise oskust ja raudtee tarvitamise põhimõtete tundmist.

Selle puuduse kõrvaldamiseks tuleks väeosade õpekavadesse praktilised harjutused peale- ja mahalaadimises sisse võtta. On see ka kerge läbi viia, sest iga garnisoni piirkonnas on raudtee. Samuti raudtee kasutamise põhimõtete tundmaõppimiseks ja praktiliseks käsitamiseks tuleks meie oludele vastav raud- ja veeteede vedude korraldamise juhtnõõrid soetada.

J. K.

Muljed N. eskadrilli tegevusest Otepää manöövritel.

Modern-sõja taktika on oma ülesannete lahendamiseks rakendanud nii mitmed võitlusvahendid, millede tegelikkust väärtust ja võimet rahuaja oludes võimata konstateerida. Mõtlen siinjuures neid abinõusid, millede jõud nüüdisaja sõjas seisab t u l e mõjus. Tule mõju on taktika tähelepanuväärivaim element, millega arvestada rahuajal on äärmiselt raske ja seda raskem, mida kaugemale nihkuvad sõjamälestused ja elamused. Kahurväe kõige mitmekesisem tegevus tulistamise alal, automaat-tuliristade esinemine eesliinil, mürgiste gaaside ja aurude ähvardav salalikkus — kes võib enam kahelda nende tegurite otsustavas mõjus sõduri psüühika tegevusele.

Sarnased mõtted tulevad esile, kui arvustama hakata lennuväe osa nüüdisaja või lähema tuleviku sõjas. Määratu suur osa lennuväe tegevusest kuulub alasse, mille kontrollimine ja hindamine rahu ajal on seotud võimata takistustega, kuna puuduvad meetodid, mis suudaksid lennuväe rahuaja tegevust mahutada tõelise sõja tingimuste raamidesse. Kõige vähem võiksid siin aidata manöövrid ja tuleb otsida mõju-

vamaid teesid, et tähendatud sõja tingimuste puudulikkust miinimumini vähendada.

Aga võib öelda, et sõjas kaks kolmandikku kogu lennuväe tegevusest on selle tõttu juba paraliseeritud, kui see tegevus on rajatud tule ja selle psükoogilistele tagajärgedele. Kõige pealt tuleb siin mõista õhulahingu taktikat, mille peaaesandeks on saavutada ülivõimu õhurind ja mille kehastajaks osutub hävitajate lennukite korpus.

Meil pole arvatavasti senini tähendatud lennuhõõri kohta kindlaid seisukohti võetud, kuigi meil vastavad üksused olemas. Hävitus-lennuasjanduse printsüübid peituvad meil veel iga lendur-hävitaja individualiteedis ja puudub senini kriteerium hävitajate võime hindamiseks. Sellest pole vististi kõnetki olnud.

Teine suurem, samuti peaaesjalikult moraalse mõjuga ala — lennu pommitamis-asjandus kannatab sama puuduste all — nende suhtes muidugi, kelle vastu pommitamine on juhitud. Uuema aja taktika, kogunisti strateegia, pühendavad tähendatud pommitamis-

tegevusele suurt tähelepanu, ette arvates selle tegevuse otsustavat mõju sõja algul mobilisatsiooni ajal, samuti ka sõja kestel, kus pommitajate-lennukite ähvarduse ja hävitava hädaohu alla asuvad mitte ainult rinded, vaid ka sügavad seljatagused, meie oludes kogu riik oma maaala ja terve rahvaga. Küsimus on niivõrd tähtis, et sellest peaks huvi tundma kogu rahvas, et varitseva hädaohu ette valmistada vähemalt järelevant põlve. Siin on vaja õpetust ja manöövreid korraldada tervele rahvale, et see oskaks end kaitsta kui hädaoht tulnud ja ennast peita, maskeerida kui see hädaoht tulemas, et osataks hoiatada naabertki.

Seega jääks lennuasjanduse tähendatud kahe suurala edemise kontroll meie oludes toimepandaval manöövritel ära. Ei tohi unustada, et ka kolmanda liigi — vaatlus- ehk luurelennuki tegevus on ripuv tule mõjust. Peasjalikult esineb see tegevus koostöös ja abiandmise eesrindel heitlevale jalgväele, kelle ergutuseks on sageli küllalt vaid väiksest moraalsest abist. Metsa latvade tagant sel silmapilgul esilindunud lennuk oma müriseva hoo ja kuulipildujate raginaga saab tingimata sõdurile kaasakiskuvaks. Ta näeb ju oma silmaga, et seljatagune pole teda unustanud ja katsub temale igatpidi kergendada rasket ülesannet ja kohustust.

Eespool tähendatud märkustega pole minul mõttes diskvalifitseerida lennuväe tegevust rahu ajal, — tööd ja õppimist jääb päälle selle lõpmata palju; tahaksin ainult hoiatuseks alla kriipsutada, et kui oleme kord nii kaugele jõudnud, et manöövreerimisega seotud lennuväe tegevus rahuloldavaks on tunnustatud — meie selle juures arvamisele ei jääks, et siis on kõik korras. Nendessamad märkused esinevad mõtiividandsid nähtavasti põhjust ka meie kindralstaabile piirata lennuväe tegevust Otepää manöövritel ainult luure ja side tegevusega. Juba selle läbi kitsastes raamidesse kokkuruutud lennuväe tegevus kujunes aga veelgi kitsamaks, kuna eespool tähendatud luuret ja sidet toimetavad lennukisused asusid ainult diviisi staapide teenistuses. Puudusid mitmed huvitavad ja tähtsad alad, nagu koostöö, toetusandmine ja side eesliini jalgväega, koostöö ja side kahurväega j. n. e.

Mis puutub nüüd lennuväe tegevusse otsekohe käesolevatel manöövritel, siis peab siinkohal kohe konsstateerima (vähemalt N. eskadrillis) peaaegu täieliselt isoleerimist diviisi staabist, mis jättis mulje, nagu poleks lennuväes üldse tarvidust, või nagu ei oskaks staap lennuosa kasutada. Tähendud asjalugu väljendus kõige pealt eskadrilli peaaegu piiramata iseseisvuses, mille tõttu ka eskadrilli tegevus sagedasti ei võinud kooskõlas olla üldise operatsiooni olukorraga, mis igasuguse koostegevuse üks algnõuetest. Ainult üks kord nõudis staap teateid vaenlase ratsaväe üle antud raioonis, kuid ka see käsk kandis õige shabloonilist laadi, ja kahtlaseks jääb, kui võrd oli ta tingitud tõsisest tarvidusest. Arvustuse enese pärast oleks lõpmata huvitav teada, kui võrd sai diviisi staap taktikaliselt kasutada eskadrilli poolt antud teateid. Nagu juba tähendasin, sai eskadrill luure andmeid enamasti oma algatusel ette võetud luurelundudest; kui sarnasel viisil kogutud andmed vaenlase üle tõesti kasu töid, siis peaks diviisi staabile seda rohkem süüks panema, et tema, näit., kogu manöövrite kestvusel ei saanud eskadrilli ühtegi operatiivkäsku. Üldine olukord oli enamasti tundmata ja eskadrillis oodati alati põnevusega tähendatud käske Mäletan, kui kord õhtul telefonist mingit telefonogrammi vastuvõtma hakkas, kuidas siis see kõiki ergutas. Suur oli aga pettumus, kui selgus, et selles esimesena tulnud telefonogrammis nõutakse lennuväe eskadrillilt teateid selle üle, palju on üksuses ärahõõrdunud jalgadega sõdureid. (Toimetuse sõrendus).

Igatahes puudusid andmed oma vägede üle, mille tõttu juhtus, näit., et vaateleja toimetata täitsa korraliku luuret Otepää kohal, kogus tükk aega andmeid, tegi skeeme ja esitas aruandeid ja alles teisel päeval selgus, et Otepääs asusid omad väed, nii et terve see luuretood oli asjata. Sarnased eksitused polnud mitte ainukesed. Ka praktilise taktika seisukohast oli kahju, et staap oma operatiivkäske eskadrillile saatmata jättis, kuna nii kasulik oleks olnud nii mõnelegi mõne aja tagant näha, kuidas need käsud nüüd väljanäevad. Võib olla, on seletatav tähendatud puudus sellega, et staap oli tööga üle koormatud; siis oleks pidanud ta eskadrillist välja kutsuma side ohvitseri, kes siis hoolt oleks kannud oma eskadrillile informatsiooni muretsemise asjus. Sarnase sideohvitseri (väga soovivat kui lendur-vaatleja) peaks minu arvates eskadrilli ülem alati väljasaatma selle staabijure, kelle käsutuseta on antud. Selge on, et eskadrilli tööst võib kasu olla ainult siis, kui ta on üldolukorras informeeritud, ja selleks peab eskadrillil diviisi staabiga kindlustud olema mitmekordne side. Diviisi ülemal läheduses peaks asuma maanumumise plats, et eskadrilli ülem või tema poolt määratud eskadrilli ohvitser võiks läbirääkimistele ja ülesannete harutamisele ka siis ilmuda, kui pole teist võimalust selleks. Elektriside ja tsiklite pääle ei tohi kunagi kindel olla, juhed võivad katkenud olla, tsikhliga aga võib pooleks päevaks metsade vahele teele jääda.

Lennuväe poolt toimetatud luurest võib ainult siis kasu olla, kui kogutud andmed ka vastavale ülemusele edasi toimetatakse ja seda võimalikult kiirelt. Harilikult toob lendur-vaatleja kogutud andmed aerodroomile, kus nad viibimata läbi töötab, dokumentaalselt tõendab (ülesvõtted, kui on) ja igasugu andmeid juure lisab, mida tema õhus olles ei suutnud ülesmärkida. Sarnase korra juures võib oodata tõesti selget, põhjalikku ettekannet. Muidugi võtab seesuguse ettekande valmistus umbes kuni üks tund aega ja peab hoolt kandma valmis tehtud ülesande võimalikult kiire edasitoimetamise eest. Läheda maa luure andmeid on muidugi sagedasti ka poole tunni pääle võimata viivitada ja tuleb neid alla pilduda otsekohe luurelt tulles diviisi staapi või selle rügemendi staapi, keda huvitaksid kogutud andmed kõige enam, või mõlemile. Sarnasel teel võidame kiiruses, kuid kaotame selguses ja täpsuses.

Pääle luurelendu välja töötatud ettekandeid võib staabile üle anda inimeste abil (käskjal, sidelennuk, rattamees j.n.e.) või telefoni ja raadio kaudu, kui ettekannet skemaatilisi lisandusi ei sisalda. Eskadrillis sai esialgul katsutud ettekandeid ülesantada esimesel viisil, kuid asi viibis alati liig pikale ühelt poolt vaateleja vilumatuse tõttu ja teiselt poolt töö ülekoormatuse pärast. (Autori seletuse järele oli diviisi staap tagasihoidlik eskadrillile ülesannete andmisel, kuidas siis ennast tööga üle koormati? Toimetus).

Selle tõttu tegi eskadrilli ülem juba manöövrite teisel päeval korralduse, et vaatelejad pilluvad luure teated diviisi staabi kohal alla otsekohe tagasi tulles luurelennult. Eskadrilli juures asus ka oma raadiojaam. Kuigi teadete üleandmine raadio ehk traadi kaudu ebasoodne ja mitte soovitatav, siiski osutub ta teatud side reserviks. Kuid raadio kaudu teadete üleandmine ja vastuvõtmine oli äärmiselt tüütav, sest diviisi staap oli välja mõelnud niivõrd keerulise shiffreerimise süsteemi, et kulusid tunnid ka võrdlemisi väikese telegrammi shiffreerimiseks ja deshiffreerimiseks.

Samuti tüütavad viivitused tulid ette telefonogramide üleandmise juures traadi teel; puudus välja õpetatud personaal ja tuli apparaadi juure asetada juhuslikku elementi. Telefonistid ei tunne side organisatsioonivõrku, ei oska telegrammi üle anda, ei tunne üleandmise koodi. Jääb arusaamatuks, mis pärast meil senini veel tarvitusele pole võetud üldiselt tuntud meetod,

sõnu üle anda telefoni kaudu tähtede kaupa selleks erilisel valitud sõnade algtähtede järele (Alma, Berta, Caesar, Dora j.n.e.), mida vabadussõja ajal tunti, kuid mis nüüd kahjuks unustuse jätetud. Mäletan, sarnasel viisil said vähesa aja jooksul täpselt edasi antud pikad shiffreeritud telefonogrammid. Hale on pealt näha telefonisti higitamist ja piina, kui ta näit. allkirju ehk nimetusi üleannab.

Isoleeritud olek diviisi staabist oli põhjuseks, et eskadrilli tegevus, mis manöövrile esimestel päevadel õige intensiivne oli ja lendureid ning vaotlejaid vaimustas, viimaste päevade poole loiuks kippus minema; kaugemal seljatagusel luurata polnud midagi, ligida maa luuret aga võimata oli toimetada olukorra teadmatuse tõttu. Loogiliselt aga oleks pidanud eskadrilli tegevus järjest intensiivsemalt minema selle järele, kui väerinnad teine teisele lähenesid.

Siin puudus ühine keel rinde, staabi ja lennuväe vahel, siin aga oleks pidanud lennuk juba toetuseks ja sidevahendiks olema just eesliinil viibivatele rügementidele ja pataljonidele (ülematele). Siin, võib olla, oleks tarvitus tulnud mõnele väeosale tähtsats ja erakorralist teadaannet või korraldust alla visata, ehk lähemale seljatagusele viimata sõnumi saata eesliinil asuvate üksuste asupaikade ja nende üksuste häda-soovide üle. Siin oleks võinud sõdurile ligemalt näidata, kuivõrd suurt abi ja toetust võib anda lennuk, kui on käimas kibe lahing ja puudub side tahapoole.

Kuid vastavat ülesannet eskadrill ei saanud, olgugi et rügementide staapidele vastavad linamärgid antud olid, mis oletada lasi koostöö võimalust otsekohe rügementidega. Olukorra teadmatuse tõttu oli võimata tähendatud linamärke leida.

Peab tõendama, et eskadrilli nihhasti isiklikku kui tehnilist koosseisu on ühe diviisi tegevusraiooni peale meie oludes vähe, vähemalt selle koosseisu praeguse kufu juures. Luure tegevus eskadrillis peab olema vahetpidamatu, ainult siis võib see luure kasu tuua, kuid manöövril nõudis sarnane tegevus lenduritelt ja vaotlejatelt õige suuri jõupingutusi. Oli juhuseid, kus lenduril ja vaotlejal tuli päeva jooksul 6—8 tundi lennata, mis liig. Sarnasele tööle ei pea keegi kaus vastu. Ka tehniliselt oli eskadrill liig nõrgalt esinenud, nii et manöövrile lõpul olid peaaegu kõik lennukid reast välja löödud. Võib olla, oli selle asjaolu põhjuseks ka kvalitatiivsed omadused, mille kohta peaksid vastavad võimud täiele selgusele jõudma ja tarvili korraldusi mitte tegemata jätma. (Eskadrilli juhtivad ülemad avaldasid liigpalju algatusvõimet, väsitades personaali ja lennukeid. Diviisi staap oleks pidanud tõesti N. eskadrilli kõvasti kättes hoidma. Toimetus.).

Mis puutub lenduritesse ja lendur-vaotlejatesse üldiselt, siis peab konstateerima nende tööhimu ja energiat, millega kõik ülesanded täita püüti. Isiklik personaal on meil kahtlemata tubli, peab aga teda õigetes roobastes hoidma ja mitte unustusse jätma, sest kahju on suur, kui seda kõike ei suudeta kasutada. Üksikutel juhustel võis ehk tähele panna shabloonilisust, mille tagajärjeks sagedasti puudulik olukorra hindamine ja taktikalisele valed võtted. Ei tohi silmapilgukski asja mänguna paista lasta, kuigi ta ehk mäng on, ei tohi oma tegevust kunagi rajada juhusele. Selles mõttes on lubamatu lend vaenlase piirkonnas alamal lahing-

kõrgust ehk vaenlase aerodroomi pommitamine katuse kõrguselt; sellega korrati ka lennuväes neid vigu, mis esile tulid teiste väeliikide juures ja mille põhjuseks mitteamestamine olukorraga. Õige kasvatus ja väljaõpetamine aitab neist puudustest üle saada, arendab lenduris ja vaotlejas enam iseseisvust ja algatus- ning otsusvõimet — kuid kõike seda ainult vahetpidamata ja tõsise tööga. Üks paar kuud vaheaega ja tegevuse loidust, ning kõike eelmist õppimust võib asjata kuluks lugeda.

Osaline jahedus luurel saavutatud andmete täpse ja peene väljatöötamise juures oli tingitud ühelt poolt ülekoormatusest, sest vaotlejad ei jõudnud seda teha, teiselt poolt eskadrilli ülema poolt antud ülesannete problemaatlikkusest, mis oli tingitud, nagu juba tähendasin, olukorra andmete puudusest. Töö kiirus nõudis, et vaotleja pidi luurel saadud andmed kohe staabi kohal alla pilduma. Kuid sellegi peale vaatamata oleks pidanud kohe peale lendu võimalikult kiiremini kokku seadma täpse aruande oma lennu üle, juure lisades tarviliikud skeemid ja ülesvõtted, meelde tuletades kõike, mis lennu ajal juhtunud ja tähele pandud — sõja oludes on need andmed lõpmata tähtsad igale lendurile ja vaotlejale, kes järgmistena lendavad. Just siin on tarvis lenduritelt ja vaotlejatelt täit püsivust nõuda, ja seda oleks võinud olla rohkem — siis oleks võinud ka rohkem materjali koguda meie lenduri ja vaotleja keskmise tasapinna hindamise juures ja kindel olla, et hinnatud on mitte nõrgemalt, kui seda tegelikult suudetakse anda. Muidugi, õiglase hindamise otsustamiseks peab looma normaalsed töö tingimused, kus ühel lenduril päeva jooksul ei tuleks enam lennata kui 2 korda üldise lennu kestvusega mitte üle 3—4 tunni. Sama nõudmine oleks maksev ka vaotleja kohta.

Mis puutub teiste väeosade ülalpidamisse lennuki *ilumise puhul, siis võis tähele panna, et väeosad mitte küllalt tõsiselt ei võta õhukaitse ja varjamise nõudmisi; nii võis näha 18. sept. ühe pataljoni suurust kolonni maanteel, kes mingit katset ei teinud end maskeerida; ehk ratsaväe kogumist Otepää turuplatsil, kus ometi kerge oli end varjata. Hästi maskeeris end suurtükivägi, kui välja arvata neid asjata tulistamisi lennuki pihta, mis mõnel pool nii armastati. Tähendatud tulistamine andis patareide ja üksikute suurtükkide asupaigad otsekohe välja. Sarnane tulistamine oleks õigustatud vahest mõne seniitpatareid ehk soomusrongi, soomusauto poolt, mis nii-kui-nii endid varjata ei suuda.*

Kuna N. eskadrill asus oma alalise asupaigas, polnud võimalik selgitada eskadrilli võimisi transpordi, varustamise, välikaitse, võõra aerodroomide mõju aladel, mille üle selgust võiksid anda ehk teised väeosad, kus eskadrill asus rännakingimustes; sealsamas võis selgemini näha ka meie lennuväe organisatsiooni kõlblikkust — küsimus, mis meil erilist tähelepanu nõuab, kuna meie organisatsioon, võrdlemisi teiste maade omadega, omapärane.

Võib olla, aitavad eelmised read meie lennuväe puuduste selgitamise juures, mille järele algaks töö paranduse ja, võib olla, ka reorganiseerimise poole. Meie lennuväelaste tubliduse juures ei tohi kahelda; osatagu siis seda tublidust kõige ratsionaalsemalt kasutada.

H. J.

Tagavara allohvitseride kordamisõppustest.

Meie tagavara allohvitseride vanemad aastakäigud on omanud allohvitseri hariduse endistes Vene õppekomandodes, ehk nendele vastavates väeosades. Nende teoreetilisi teadmisi on praktiliselt täiendanud suur ilmasõda ja meie vabadussõda. Nagu inimene iga tead-

mise ja tegevuse unustab, millega tema hulk aega tege- mist ei tee, nii on unustanud suuremal ehk vähemal määral oma teadmised ka meie tagavara allohvitserid. Et meil sõja lahtipuhkemisel niisuguste allohvitseridega tegemist ei tuleks, on kavatsusel tagavara allohvitseride

kordamisõppused toime panna. Esimesed niisugused olivad möödunud suvel, millel viibisid 1898, 1899 ja 1900 a. sündinud rivi veltveebid ja allohvitserid. Õppuste kestvus oli üks kuu. Üks kuu on lühike aeg allohvitseri täielikuks ettevalmistamiseks, kuid pikk küllalt, et temale meelde tuletada teadmisi, mis lahingolukorras tarvilikud on.

Mida korrata ja õpetada nendel õppustel? Eestkätt muidugi seda, mis lahingus ja sellega ühenduses olevats tegevustes tarvilik on. Et meil uue rivi drilli pääle üle mindud on, mida kõnesolevad allohvitserid ei tunne, tuleks meid igasuguste rivistustega tutvustada. Selle juures tuleks silmas pidada, et kuni tüütuseni ülearuheid pöördeid ja joondumisi ei tehtaks. Inimestelt, kes on tulnud üheks kuuks õppustele, ei võiks nõuda hästi korda läinud pöördeid ja joondumist. See oleks asjata aja raiskamine ja kokkukutsutute meeleolu rikkumine. Kui neid mõne aasta pärast jälle juhust oleks kokku kutsuda, on pöorete ja joondumise ühtlus ikkagi kadunud. Kõigi õppuste juures tuleks silmas pidada, et allohvitser on juht. Selleks tuleks temale võimalus anda nendel õppustel juhtida. Seda nõudmist on raske täita, kui allohvitserid on koondatud kogu õppuste ajaks ühistesse üksustesse ja kus nad järgimööda samu üksusi juhivad. Nad võiksid ainult nii kaua sarnastes üksustes olla, kuni neil kõik rivistused rivi ja lahing drilli alal selged on. Selleks kulub nädal ehk poolteist, kui üleliigsete pöoretega ja joondumistega aega ei viidetaks. Nendel õppustel peaksid ohvitserid õpetusi, seletusi ja arvustusi andma, ning ka tegelikku juhtimist toimetama, mitte seda aga allohvitseride hooldeks usaldama. Kõigil neil õppustel tuleks ohvitseridelt nõuda, et nad mitte r a a m a t u i d ja kauste ei tarvitaks, neist sõna sõnalt ettelugeses. (Toimetuse arvendus). Niisugune teguviis alandab autoriteeti õpetatavate silmis ja nii toimija muutub olevuseks, keda austatakse ja kelle käsklusi kuulatakse ainult sellepärast, et tema austamisväärt ohvitseri vormi kannab ja et temal võim on.

Kui on rivistused kõik teada, tuleks kokku kutsutud kompaniidesse laiali saata, kus nemad ohvitseride ja allohvitseride kontrolli all omi juhtimiseks tarvilikke omadusi meelde tuletaks ja arendaks. Nende tegevus seisaks nüüd peajasalikult taktikaliste ülesannete täit-

mises. Taktikaliste ülesannete täitmisel tuleks neid tegevuse kestvusel ühe üksuse juhtimiselt teise juhtimisele üle viia. Selleks tuleb neile muidugi ennem üksuste eesmäärke ja olukorda tutvustada. Niisugused ümber paigutused on väga kasulikud silmapilke orienteerimisvõime arendamiseks.

Et õppused mitte liiga üksluiseks ja väsitavaks ei muutuks, tuleks drilli tundide vahele põimida tunde, milleles sõnaliselt seletusi antakse lahingolukorras tarvilikkudest tegevustest. Need oleksid: tankide tegevus, gaassõda, lendmasinate kasutamine, kergete kuulipildujate tundmine, laskeharjutused j.n.e. Pean kasutaks sise-, garnisoni- ja distsiplinaarmäärustikkude õpetamise, ning tervitamise ja ilmumise õpetamiseks tundide õppekavadesse võtmise. Soovitav oleks, et õpetajateks määrataks ohvitserid, kes tegelikult vabadussõjast osa on võtnud. Nendel on suur autoriteet tagavara allohvitseride silmis, kes kõik suuremalt jaolt lahingu mehed on.

Mis puutub varustamisesse, siis antakse tagavara-väelastele peetud riided õppuste ajaks selga. See on arusaadav. Kui aga nõutakse, et nad ka vabal ajal linnas viibides sõduri riietes peavad olema, siis tuleks neid varustada veel riietega, milleles ka seltskonnas võiks viibida. Ei peaks tulema juhtumisi ette, kus kompaniisse on varustusele 9 tagavaraväelast määratud ja nendele antakse üks uus suve pluus välja kõigile linnas kandmiseks. Väeossa tulekul tuleks tagavaraväelasi kohe isikutunnistustega ja linnalubadega varustada, mitte aga neid välja anda nädal, poolteist enne vabastamist. Kõik niisugused väärnähtused ja nendest tekkinud sekeldused rikuvad kokkukutsutute meeleolu, mis ka õppetegevuse peale oma mõju avaldamata ei jäta.

Eelpool olevate mõtete avaldamiseks on tõuke annud möödunud suvel toime pandud õppused. Ei loe ennast küll suureks autorideediks sõjaväelise kasvatuse alal, kuid omades siiski teatava sõjaväelise hariduse, olles õppused isiklikult läbi teinud, tähele pannes õppustel viibijate allohvitseride meeleolu ja kõnelusi igasugustel õppustel, arvan siiski, et need mõtted väärivad õppuseid korraldavate juhtide tähelepanu ja saaksid arvesse võetud tulevaste õppuste kavade kokkuseadmisel ja nende tegelikul täitmisel. A. Nurm.

Maaväe vormi küsimused.

I.

Vabariigi Valitsuse poolt 22. VII. s. a. kinnitatud maaväe väli vormi kirjeldusega on ohvitseridele ja sv. ametnikkudele lubatud omal kulul kanda pikke pükse pruunide poolsaabastega. Vahepeal aga tulid kuuldavale kaebused, et see ohvitseridele ja sv. ametnikkudele majanduslikes mõttes raskusi sünnitavat. Puuduvat võimalused vanemate liht- ning suurvormi mustade poolsaabaste ärakandmiseks. Avaldati soovi, et ka väli vormi juures lubataks muste poolsaapaid kanda.

Vormikomisjon võttis kõne all oleva küsimuse uuesti arutusele. Leiti, et see stiililises mõttes küll soovitav ei ole, kuid siiski otsustati ohvitseride soovidele vastu tulla. Komisjon esitas sõjaministrile vastava ettepaneku, mis 19. X. s. a. sõjanõukogu poolt kinnitati. Sellepärast võivad nüüd ohvitserid ja sv. ametnikud väli vormi juures pikke pükse pruunide ja mustade poolsaabastega kanda.

II.

Sõjanõukogu poolt 17. VII. s. a. kinnitatud maaväe ohvitseride liht- ning suurvormi täieliku kirjeldu-

sega ja Vabariigi Valitsuse poolt 22. VII. s. a. kinnitatud maaväe väli vormi kirjeldusega on lennುವäele ettenähtud järgmised trafaretid: 1) eskadrillidele täht „E“, millise alumisse ossa on paigutatud eskadrilli number; 2) üksustele väljaspool eskadrille (staap, komandod jne.) — täht „L“.

Lennುವäele ülem kandis ette, et need trafaretid ei sobivat lennುವäele järgnevatel põhjustel:

1. Ühes väeosas teenivate sõjaväelaste äramärkimine isesuguste tähtedega ei ole soovitav.

2. Sõjaväelane, keda ühest eskadrillist teise ehk mõnda muusse allüksusse üle viiakse, pidavat igakord kraale paigutatud tähti vahetana, mis ilmaaegseid kulusid tekitab.

3. Tagavara ja merilennu eskadrillides teenivate sõjaväelaste jaoks ei olevat trafarette ette nähtud.

4. Divisjoni ülema ja tema abi, kes eskadrillide tegevust otsekohe juhivad, äratähendamine „L“ tähega ei olevat soovitav.

5. Peaaegu kõigis väljamaa sõjavägedes olevat lennುವäele tunnusmärgiks propellerist ja tiibadest kombineeritud trafarett.

Küsimust läbi arutades, leidis vormikomisjon lennuväe rügemendi ülema poolt toodud motiivid põhjendatud olevat ja otsustas esineda lennuväe trafareti muutmise kavaga, mis sõjanõukogu poolt 19. X. s. a. kinnitati.

Uue kirjelduse järele kujuneb lennuväe trafarett järgmiseks:

1. Liht- ning suurvormi juures. Kuuekrae otstel kannavad kõik lennuväe ohvitserid tiibadega propelleri kujutust, mis tagapoolt loorberioksaga kaunistatud. Trafarett ja loorberioks on kuldniidiga välja õmmeldud.

2. Väli vormi juures. Samakujuline ja samasuur tiibadega propeller, kui liht- ning suurvormi juures, kuid trafaretti kaunistavat loorberioksa ei ole. Ohvitserid ja sv. ametnikud kannavad väljaõmmeldud ehk metallist trafaretti, mis ohvitseridel kullakarva ja sv. ametnikkudel hõbekarva. Sõdurite trafarett on kullakarva metallist.

III.

Paljud kaitsevälased kannavad talimütsi küljes Vabariigi Valitsuse poolt 22. VII. s. a. kinnitatud maaväe väli vormi kirjeldusega ettenähtud mütsimarki, mis õige ei ole, sest kaitseväes on senini veel tarvitusel Vabariigi Valitsuse poolt 6. II. 1924 a. kinnitatud maaväe vormiriide täiendava kirjeldusega ettenähtud talimüts (Sõmini käsukiri nr. 65 — 1924 a.).

24. X. s. a. kirjutab sõjaminister käsukirjale alla, millisega ära keelatakse talimütsi kandmine uue mütsimärgiga. Seda mütsi tuleb kanda endise — Vabariigi Valitsuse poolt 28. XII. 1923 a. kinnitatud maaväe vormiriide kirjelduse ettenähtud mütsimärgiga. Sõjainistri käsukiri käsib garnisoni ja väeosade ülematel järele valvata, et vormikandmine sünniks kooskõlas maksvate kirjeldustega ja korraldustega.

Kr-m.

„Polska Zbrojna“ Otepää manöövritest ja Eesti sõjaväest.

Poola sõjaväe häälkandjas „Polska Zbrojna“ 13/X, 14/X, 15/X, 16/X, 17/X ja 18/X kirjeldab Poola sõjaväe attashee ajutine kohustetäitja leitnant Henryk Kintopf Eesti sõjaväe manöövreid. Alguses annab kirjeldaja ülevaate manöövri ülesandest ja nimetab kohti, kus manöövert peeti ja et manöövreid juhtis kindral Tõrvand ja tema abi kindralstaabi kolonel Jonson. Sellele järgneb kirjeldus väljasõidust Tallinnast manöövrite kohale ja Läti sõjaväelise delegatsiooni seltsimisest. Muuseas tähendab leitnant Kintopf:

Ühe hingetõmbega sõitsime maha 40 kilomeetrit Pritsu jaamast Sangasteni. Tundes ainult tasast, soist ja kivist Tallinna ümbrust, olin arvamisel, et terve maa on sama tume, hall ja ühetaoline. Kuid alates juba Tartust, muutub maastik ikka enam ja enam mitmekesiseks ja laiulisemaks: mäekünkad, suurepärased metsad, laialipillatud talud orgudes, kõik see tuletab väga meele meie Volõni ja Vilno maakonda.

Järgnev kirjeldus kujutab mitmesuguste väeosade möödumist vaatluskohalt ja muljeid sellest. Kui vaatlejad-võõrad bivaki näol ühte kohta, peale ringkäiku, kokku kogunud ja esimesed napsid teinud, tähendab leitnant Kintopf: siin moodustasime meie tõsise „Balti liidu (kirjutatud Eesti keeles), kus liitunud: soomlane, eestlane, lätlane ja poolakas.

Järgmisel päeval viibib leitn. Kintopf soomusrongil ja saadab õhtu mööda sama rongi ohvitserkonnaga kol. Tallo'ga eesotsas. See õhtu kujunenud täielikuks Poola õhtuks, sest üks soomusrongil teeniv üleaja teenija olla poolakas ja see oma muusikariistade ja poola lauludega on kõikidele koosviibijatele meele tuletanud sõpru poolakate seast Vene sõjaväes ja mitmesuguseid üleelamisi Poolamaal viibimisel — millest terve õhtu juttu vestetud. Kirjeldades manöövrite käiku 19. septembril, toob leitn. Kintopf Otepää ajaloolise ülevaate, mil see Eesti elus suure poliitilise ja kaubanduslike keskkoha moodustanud kaubatee ääres Baltimerelt ja läänest Venemaale. Otepää loss olla oma tähtsuse sellest ajast kaotanud, kui poolakad selle XVII aastasajal rootslastega sõides vallutanud, mille juures loss tugevasti kannatada saanud ja pärast Vene võimu alla sattudes täitsa kokkuvarisenud. Nüüd on sellest ainult legend järel. Kui ma lossi paigal ringi kolasin, tuli minu juure kindral Tõrvand ja küsis naeratades: „kas ma Poola kivi kuule otsin?“

Kirjeldades Otepääd, kirjeldab leitn. Kintopf ka Pühajärve ja oletab, et kui siit kord raudtee läbi läheb, siis see samasuguseks toredaks suvituskohaks saab, kui Narva Jõesuu ja Pärnu mereäärsed suvituskohad.

Ilmse kurbuse ja kibedusega kirjeldab leitn. Kintopf soomusrongide kokkupõrkamist.

20. septembri kirjelduses kirjeldab leitn. Kintopf seda suurt mõju, mis 500 fugassi lõhkemine ühe tunni jooksul tekitanud, kui need lõhkemised kokkusuulunud suurtüki mürinaga ja püsside raginaga. 21. septembril suurenenud see mõju veel rohkem, kui ühe kilomeetri peal 1000 fugassi ühe tunni jooksul lõhkevad. Vääriliselt hinnatult, kirjeldab leitn. Kintopf ka tankide tegevust.

Paraadil olnud eriti uhke Eesti ratsavägi. Manöövrite lõpukirjeldus puudutab koosviibimist Elva teatrihoones, eesotsas riigivanema h-ra Jaaksoni ja sõjaminister kindral Sootsiga, kus poolte juhid kindral Heintze ja Pödder seletusi annavad ja kindral Tõrvand manöövrite tagajärgi sõjaväe õpetamise vaatekohalt tuleviku suhtes eriti allakriipsutab. Kirjelduses puudutab leitn. Kintopf ka neid daame Elva kohalike haritlaste hulgas, kes koosviibijaid väga lahkesti teeninud. Ülevaade lõpeb kindral Sootsi ja riigivanema Jaaksoni kõnede refereerimisega.

Ülevaatele järgneb leitnant Kintopfi isikliste muljete kirjeldus:

„Nüüd sooviksin „Polska Zbrojna“ lugejatega jagada omi muljeid, mis puutuvad sõjaväe ja Eesti seltskonna iseloomu.

Algan sõduritest. See element on peaaegu tervelt pärit talupoegade seast, kes hea kehaehitusega, vastupidavad ja intelligentlikud (kirjaoskamatu pole sugugi). Kasvatatud on nad rahvuslikes vaimus, pole jälgegi Vene või Saksa mõjust. Oma sõjaväe teenistust täidavad nad kõige suurema tahtmisega. Väga sõbralik ja demokraatline ohvitseride suhe moodustab külapoisist lühikese ajaga hästi väljaõpetatud, distsiplineeritud ja suure isetegevusjõulise sõduri. Mitu juhust, mida ohvitseridelt kuulnud, lasevad mind oletada, et temas palju on algatusvõimet ja sõjaväelist oskust. Hästi rietatud, toidetud, milles sõdur näeb, et tema materjaalse ja kultuurse külje eest ohvitseride korpus ja seltskond väga hoolitseb, mille tõttu tema sõjaväe teenistust teatud määral elukooliks peab.

Lahingu väljaõpetus on väga kõrgel astmel. Võitluse ajal mõistab sõdur väga kiiresti orienteeruda, kasutades maastikku oma asukoha varjamiseks. On väga rahulik ja püsiv. Tema sõjalist võimet tunnistab kõige paremini sõda enamlastega 1919 a., kus mitte tuhanded, vaid ainult sajad visalt võitlesid ja mitte ainult oma iseseisvuse eest, vaid läksid abiks ka naabritele, lätlastele. Kõnelesin ühe tõsise venelasega, kes räägib, et venelased eestlaste vastu sümpaatiat ei või tunda. Olles aga Petserimaakonnas 1919 a. võitluste ajal enamlastega, kinnitab see Venelane eesti sõduri iseäralist vaprust ja asjasse süvenemist.

Ohvitseride korpus on rahvuse poolest täitsa ühesugune, väga intelligentlik ja isamaaline. Ehk kõik kül pärit Vene sõjaväest, kuid ei oma ühtegi Vene ohvitseri omadust. Vastupidavad, aga õppimises veelgi visamad. Suhe sõduriga on kõige parem, mis tugeneb täielikule vastastiku usaldusele. Võõrastest sõjavägedest ollakse kõige paremal arvamisel Poola sõjaväest. Eriti äratasid viimased Poola manöövrid nendes väga suurt lugupidamist Poola sõjaväe vastu ja süvendasid veel tugavamini juba varemalt kestnud sümpaatiat.

Prantsuse võõraste-legioon võitlustes riff-kabiilidega.

Ägedad ja verised lahingud Marokkos on eriti raskeid kaotusi toonud üldiselt tuntud Prantsuse võõraste-legiooni ridadesse. Teatavasti koosneb Prantsuse võõraste-legiooni igasugu rahvusest palgatud sõdurist, kes viie aastase lepingule allakirjutades, end seega täielikult käsutada annavad Prantsuse väejuhatusele. Eriti rohkesti on võõraste-legiooni rügementides (võõraste-legioon koosneb 4 rügemendist) venelasi ja sakslasi, ei puudu ka eestlased ja kõik teised rahvused. Mõnigi Eesti noormees, kes salaja kodumaalt põgenedes, välisilmas kuidagi muul viisil hakkama pole saanud, on vastavate agentide läbi palgatud võõraste-legiooni, kus neil ühes teistega tuleb võitlusi pidada kõrbepoegadega. Meelitab ju seks juhtumusotsimise tung, nende kodune vilets olukord, võrdlemisi rahuldav palk leegionis j. n. e. Eriti rohkesti on võõraste-legionis venelasi, ohvitseri ja sõdurid, — end. Wrangeli väest, — samuti 10—12 tuhat sakslast. Kirjades, mida praegused leegionärid saavad omaksetele ja tuttavale, kurdavad nad suurte raskuste ja hädade üle, mis ühenduses sõjakäikudega kõrbes.

Meie ajakirja kaastöölise E. M-s'i poolt on toimetusele avaldamiseks saadetud ühe legionääri-kuulipilduri, end. ratsaväe ohvitseri, kiri, mille allpool katkendiliselt avaldame*):

Marokko rindel, Ouezzani sektor.

— — — „Marokko rindelt, Bibane'i mägedest, saadan Teile terviseid. Vabandan, et sõjaolukorra tõttu polnud mul võimalik omal ajal vastata Teile kirjade peale, mis saabusid juba Marokkosse tund aega enne 25. mai lahingut Ouergha jõe orus. Olen Teile jaoks korjanud terve seeria ülesvõtteid, mis kujutavad meie leegioni elu, kuid nad jäid Ouezzani (Püha Linna), väiksesse Araabia linnakesesse, ühes teiste asjadega, mis jätsime sinna, et kergendada end lahingus. Niipea kui saabume sinna puhkusele, saadan nad kohe Teile, seni aga muretseen uusi juure. Näete, missugused muudatused on sündinud minuga selle aja jooksul, mil Teile oma viimase kirja saatsin ja Teil vastuse sain. Üsna ootamata ja kiirelt toodi meie pataljoni Geryville'ist

Sõjaväest seekord nõndapalju.

Eesti seltskonna suhe oma sõjaväe vastu on kõige parem. Tema on selleks Benjaminiks, kelle eest kõik muretsevad ja hoolt kannavad. Ma ei ole veel kordagi märganud, et ajalehtedes mõne kõrgema sõjaväelase või terve grupi vastu midagi halba oleks kirjutatud. (Juhtub vahel siiski .. Toimetus.) Võib olla, et see sõjaväe enese teenus on, kes ise selleks põhjust ei anna.

Manöövrid näitasid väga suureväärtuslist sõjaväe lahingu ettevalmistamist, mille üle Eesti mitte ainult uhke ei või olla, vaid täieliku usaldusega tema, kui oma iseseisvuse tugeva, kindlustuse peale vaadata võib.

Ruumi puudusel oli leitn. Kintopfi kirjeldusest võimalik ainult konspekti tuua. Täielik kirjeldus pakub väga selge ülevaate Eesti sõjaväest, loodusest ja osalt ka ajaloost ja kultuurist. See on Poola lehes esimene pikem kirjeldus Eestist. Poola rahvast, võib öelda, tunneb Eestit ainult 2 protsenti. Et „Polska Zbrojna“ väga loetav leht on, võib oletada, et selle kirjelduse järele sajad tuhanded Eesti üle kena informatsiooni on saanud ja tema vastu huvi tunnevad. Seda leitnant Kintopfi kirjeldust peaks Eesti rahvas, eriti sõjavägi, väga hindama.

K. Udal.

Marokkosse ja 25. mail olime juba lahingus mässuliste araablastega, kes olid ühinenud riffidega Hispaania Marokkost Abd-el-Krimi juhatusel. See oli meie pataljoni esimene tuliristimine. Ajasime riffid laiali. See Abd-el-Krim arvas, et nii kuidas ta hispaanlasi peksis, saab ta ka meid peksta, — kuid eksis rängasti. Ja meie andsime temale nahka mööda, nagu kord ja kohus.

Meie pataljoni ülemaks on energiline ja vahva commandant Deslande, kes osavasti ja ettevaatlikult juhivad meie lahingoperatsioone. Tänu meie komandandile, on meie pataljoni erilise kiituse osaliseks saanud kõrgema väejuhatuse poolt. Arvan, et see kõik Teid ei huvita, kirjeldan Teile parem olukorda, milles meil sõdida tuleb.

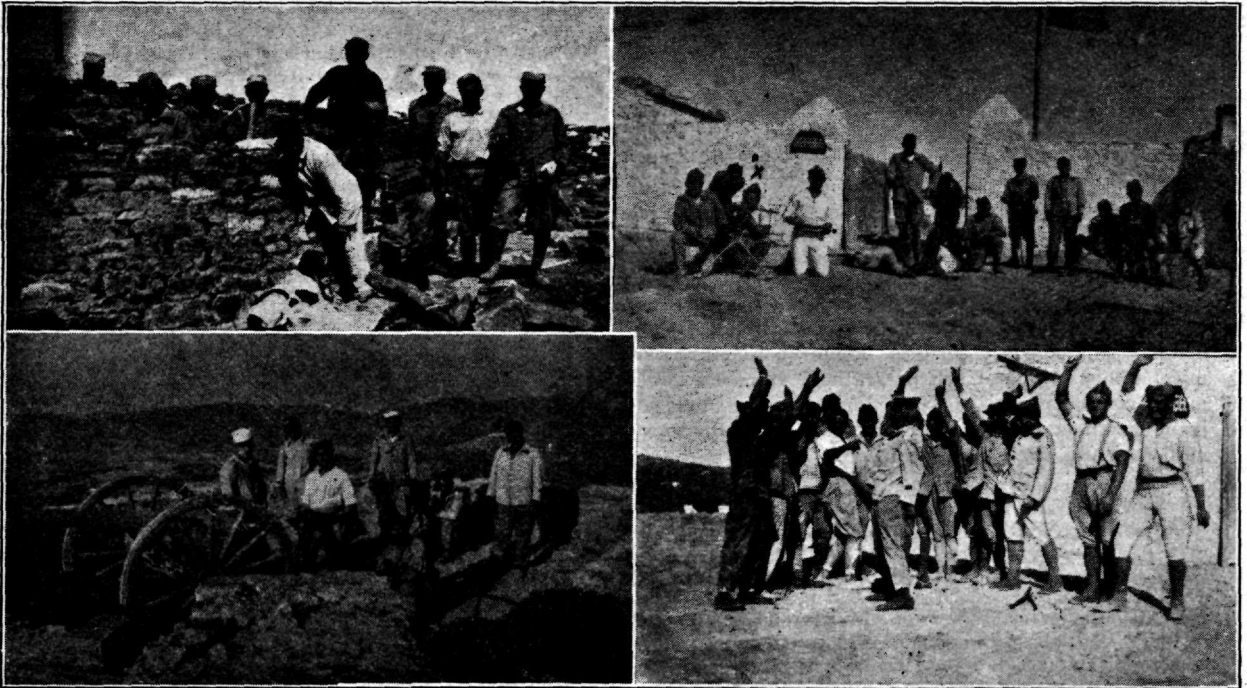
Meie liikuv grupp, mis allub kindral Colombat'le (groupe mobile du Général Colombat), rahustab mässulisi araabia suguharusid põhjapool Fezi, Ouezzani sektoris, Prantsuse- ja Hispaania Marokko piiril. Need araabia suguharud elasid kaua aega rahulikult Prantsuse protektoraadi all. Hispaania Marokkos peab Abd-el-Krim juba ammugi sõda hispaanlastega, ja hispaanlaste häbiks peab ütlema, et nad ikka enam ja enam taandusid riffide eest, ära andes peaaegu terve oma Marokko. Abd-el-Krim on hispaanlastelt saanud suuresti sõjasaaki ja selle tõttu on ta hästi relvastatud. Ta saatis Prantsuse Marokkosse agitaatoreid, et araabia prantslaste vastu mässule kihutada, mis osalt kordagi läks. Kuid meie andsime mässulistele niisuguse õpetuse, et nad seda kahetsesid, — ent on juba hilja: meie põletasime nende külad maha ja neid endid ajasime laiali. Paljud meist on langenud Bibane'i mägi-kuristikudesse, ent mis seal parata — sarnane on juba meie saatus.

Töötan suurepäraselt Hotchkissi peal. See kuulipilduja on ühesõnaga hea relv, ja ma ragistan temast riffe korralikult. Harva, kui mõni neist saab paku pageda kaktuse või oleandri põõsa varju... Võimalust maskeerimiseks on meil siin nii palju, kui süda soovib. Kuulipildujaga võite end siin sedavõrd hästi ära peita, et isegi vanasarvik sind üles ei leia. Tahtmata tuletab sinne sõda ühelt asjalt möödunud ilmasõda meele. Nagu Teil ehk teada, on Hispaania sõjavägi relvastatud Mauseri püssidega, — ja riffid, saades saagiks neid

*) V. ka „Sõdur“ nr. 20 — s. s.

Sõjategevusest Marokkos.

Pildid Prantsuse legionääride elust.

Prantsuse kaitse (piiri) postil Ouergha (Wergha) jõe rindel Bibane rajoonis. 1. Kindlustustööd. 2. Kuulipildurid. 3. 95 m/m. kahur ja meeskond. 4. Mängud vabal ajal.

püsse, tulistavad meid neist, — ning siis, kui Mauseri kuulid meie peade kohal erilastena hakkavad vinguma, tuleb tahtmata meele ilmasõda. Riffid ei raiska asjata kuule ja lasevad hästi, kuid jutud nende täpsest laskmisest on suuresti üles puhutud ja suurendatud. Aga kui mõnda riffi tabab prantslase kuul, siis võite kindel olla, et see mees on reast välja löödud

...Rinne on meil siin igas küljes. Juhtub, et tulistad kuulipildujast kaljut, mille taga riffid, kui äkki hakkavad seljatagant vinguma Mauseri kuulid. Meie oleme sarnaste ootamatustega juba harjunud ja see ei üllata meid sugugi. Kiiresti pööratakse sarnasel juhusel kuulipilduja uue rinde poole ümber ja minuti paari pärast sunnib Hotchkissi vihk vaikima kabiilide püssitule. Kuulipildujatega on meie väeosad hästi varustatud, isegi rohkem kui vaja. Kompani iseseisvalt omab kaks rasket-kuulipildujat. Kui ilmasõjas oleks Vene vägi omanud sarnase sõjatehnika, nagu praegu prantslased omavad, siis oleks sakslased mitu korda ülepeakaela pihuku-põrmuks löödud, nagu räägitakse. Igalpool, kuhu sa ka ringi ei vaata, näed moodsa sõjatehnika saavutusi.

Lahinguis ja rännakuil tuleb võidelda suurte raskuste ja hädadega. Näiteks sarnane lugu: terve päev möödub lahinguga. Öhtuks lööme end laagrisse, kusjuures leiva asemel saame kaks kruusi jahu ja... see on kõik. Vesi on saadaval pool klm paremal pool laagrit, kuid aga pool klm vastupidises suunas. Et ärahoida õiset kallaletungi, on tarvis laagri ümber kaevata kaevikud ja kuulipildujad laskekohale asetada. Oo saabub siin kiiresti, et nagu te ise teate, on inimkõhul

sarnane halb iseloom, et ta millegiga ei arvesta, vaid nõuab omasoodu süüa — seepärast on ka vaja küpsetada endale midagi leiva taolist. Kuid seks tuleb puude järele minna ühele poole, vee järele teisele poole laagrit, aga ülemuse käsk on, et pimeduse tulekuga tulesid mitte üles teha, et sellega vaenlase tuld mitte oma peale tõmmata...

Vabandage, et kirjutan pliiatsiga ja segaselt. Kirjutan kaevikus, oma kuulipilduja laskekohal, lindi-kasti peal. Pea huugab kahurpaukudest, kolm korda jätsin kirjutamise pooleli ja tulistasin kuulipildujast riffi, kes nähtavale ilmusid lähemate kaljude vahel. Olen väsinud, kui ei tea kes, sest mitte ühtki ööd ei anna rahu need neetud kabiilid. Rahuliku une pääle ei maksa mõteldagi, ent siiski tahaks lõpetada käesoleva kirja. Tahaks Teile üksikasjaliselt kirjeldada meie elu-olu, kuid sõjatsensuur ei luba, pole midagi parata — sõjalaulukord nõuab seda. Loodan, et saate minust aru.

Saadan Teile siinjuures mõned ülesvõtted, mis kujutavad meie leegioni elu, tulevikus saadan Teile neid rohkem.

...Maikuu viimaseil päivil, lahingus Ouergha jõe orus, jookstes oma kuulipildujaga ühelt laskekohalt teisele, kaotasin ära oma „talismani“ — sõduri Georgi-risti hõbeoksaga, — mäletate, mis revolutsiooni ajal annetati ohvitseridele, kui „kõrgem aumärk vahvuse eest.“ Olen seda risti kõik aeg hoidnud, ent tolles lahingus tungisid riffid, meile sedavõrd ägedalt kallale, et tuli tihti laskekohti vahetada. Riffid ronisid kui

sarvikud igast küljest meie kallale, siis on arusaadav, et sarnases segaduses polnud mul võimalik tähelepanu risti kaotust. Olen seda risti kogu aeg eresega ühes kandnud ja ma olen uskuma jäänud temasse kui talismanisse. Õieti öelda — olen osalt fatalist, — seepärast teeb risti kaotus mulle suurt muret...

Lõpetan kirja ja ruttan teda ära andma. Järgmises kirjas kirjeldan Teile üksikasjalikult meie lahinguid siin Bibane'i mägestikus. Kirjutan ka kirja Teile Ülemjuhatajale, härra kindral Laidonerile. Niipea kui

meid viiakse puhkusele, saadan Teile ja kindral Laidoner'ile hulk ülesvõtteid meie leegionist.

Kui isiklikult saate kokku Ülemjuhatajaga, siis palun andke temale edasi südamlikud tervitused minu poolt isiklikult ja end. Kaukaasia armee ohvitseride poolt, kes siin teenivad, sest Teile auväärt ja kõrgest-lugupeetud Ülemjuhataja teenis ju ka kord end. Kaukaasia armees.

Nii siis soovin Teile kõigeparemat. Südamlik tervitus Teile ja kindral Laidonerile, Teile J. V.

Nõukogude sõjaväe organisatsioonist.

Viimased andmed.

Allpool katsun lühidalt ja üldjoontes kirjeldada punaväe praegust organisatsiooni, nagu ta välja kujunenud käesoleva ajani nõukogude sõjakirjanduse, eriti N. P. Vishnjakovi ja F. J. Arhüpovi „Ustroistvo voorusshennõh sil S.S.S.R.“, 1924 a. väljaanne, täiendustega kuni 1. augustini 1924 a., ja punaväe juhtide käsiraamatu „Sputnik molodovo komandira“, 1925 a. väljaande andmetel.

Punane jalgvägi koosneb 1) alalise kaadriväe ja 2) territoriaal-miilitza osadest; pääle selle on olemas veel ühendatud riigi poliitilise valitsuse, lühendatult Vene keelil „O. G. P. U.“, „ve-tshe-ka“, ja iseäralised kommunistilised n.n. „tshoni“ jalgväe osad.

Kõigi jalgväe osade organisatsioonilised alused on enam-vähem ühed ja samad, vaatamata, nende organisatsioonilise kuuluvuse pääle.

Alalise kaadriväe ja territoriaal-miilitza jalgväe osad koosnevad 1) laskurkorpustest, 2) diviisidest ja 3) rügementidest.

Suuremaks strateegiliseks jalgväe üksuseks on laskurkorpuse, kuna vähemaks taktikaliseks lahingüksuseks on jagu.

Ter.-miilitza osad erinevad alalise kaadriväe osadest oma koosseisuga; nad koosnevad 1) alalisest kaadrikoosseisust, mis on umbes 10—15% territoriaal-väeosade üldkoosseisust, ja vahelduvas koosseisust. Ter. väeosad moodustatakse sõjaaegses koosseisus. Ter. väeosade vahelduvasse koosseisu kuuluvad 4 aasta mehed, kes harilikult viibivad oma väeosade raioonides igapäevastel töödel ja ainult kindlaks määratud ajal osa võtavad vastavate ter. väeosade lühikeseajalistest koondusharjutustest. Pääle vahelduvasse koosseisu kuuluvate meeste määratakse iga aasta teatud arv väeteenistusse kutsutavate noorte meeste kontingendist ter. väeosade juure sõjaliseks eellettevalmistuseks.

A. Jalgväe laskurkorpuse.

Jalgväe laskurkorpuse koosneb:

1. staabist;
2. 2—4 laskurdiviisist;
3. korpuse kahurväe ülema valitsusest;
4. korpuse inseneri valitsusest;
5. keemilisest osast;
6. sanitaar osast;
7. veterinaar osast;
8. poliitilisest inspeksioonist;
9. majanduslisest inspeksioonist;
10. sõjatribunaalist;
11. tööliste ja talupoegade inspeksiooni — R. K. I. osakonnast;

12. „O. G. P. U.“ iseäralisest osakonnast;

Mõne laskurkorpuse koosseisu kuuluvad pääle selle kahurväe õhuvaatlussalgad, mis koosnevad 2—4 seotavast õhupallist.

Korpuse staap koosneb:

1. operatiiv-rivi osakonnast;
2. side osast ja
3. administratiiv osast.

Staabi sideossa kuulub sidekompanii, mis koosneb:

1. valitsusest;
2. telegraafi jaamast;
3. 4 telegraaf-telefoni rühmast ja
4. töökojast-ladust.

Korpuse kahurväe ülemale alluvad.

1. valitsus;
2. korpuse raske kahurväe väljadvisjoni ülem.

Raske kahurväe väljadvisjoni koosneb:

1. valitsusest ja
2. 4 raskest patareist: a) 2 raskete kahurite ja b) 2 raskete haubitsate patareist à 3 rühma, vastavalt à 2—42” kahurit ehk à 2—6” haubitsat; üldse koosneb korpuse raske kahurväe divisjoni 24 kahurist.

Korpuse insenerile alluvad:

1. valitsus ja
2. üksiku pioneerpataljoni ülem.

Pioneerpataljoni koosneb:

1. staabist;
2. 2 pioneer kompaniist à 4 rühma, à 4 jagu;
3. pataljoni koolist ja
4. pioneer pargist.

Korpuse keemiline osa allub:

Korpuse keemilise kaitse juhatajale.

B. Jalgväe laskurdiviisi.

Jalgväe laskurdiviisi koosneb:

1. staabist;
2. 3 laskurügemendist;
3. üksikust ratsaeskadronist või ratsarügemendist;
4. diviisi kahurväe ülema valitsusest;
5. inseneri valitsusest;
6. „ keemilisest osast;
7. „ sanitaar osast;
8. „ veterinaar osast;
9. poliitilisest osakonnast;
10. varustusvalitsusest;
11. sõjatribunaali osakonnast;
12. „R. K. I.“ osakonnast;
13. „O. G. P. U.“ iseäralisest osakonnast.

Diviisi staabi ülemale alluvad:

1. operatiiv rivi-osa ülem;
2. sideosa ülem;
3. administratiiv osa ülem;
4. automototsikli kompanii ülem.

Siseosa ülem on ühtlasi ka diviisi side kompanii ülemaks.

Side kompanii koosneb:

1. 4 telegraaf-telefon rühmast;
2. lendposti eelpunktist;
3. ladust-töökojast.

Üksik ratsarügement koosneb:

1. staabist;
2. 3 ratsaeskadronist, à 4 ratsarühma, à 2 jagu;
3. sidekomandost à 2 jagu.

Diviisi kahurväe ülemale alluvad:

1. valitsus;
2. kerge kahurväe rügement;
3. kahurväe alamate juhtide kool ja
4. ühendatud kerge kahurväe ja haubitsa park.

Kerge kahurväe rügemendi ülemale alluvad:

1. staabiülem;
2. kerge kahurväe divisjoni ülem;
3. haubitsa divisjoni ülem.

Kerge kahurväe divisjon koosneb:

1. valitsusest ja
2. 3 kergest kahurväe patareist à 3 rühma, à 2—3" kahurit; üldse on kerges kahurväe divisjonis 18—3" kahurit.

Haubitsa divisjon koosneb:

1. valitsusest ja
2. 2 haubitsa patareist à 3 rühma, à 2—48" haubitsast; üldse on haubitsa divisjonis 12—48" haubitsat.

Diviisi insenerile alluvad:

1. valitsus ja
2. üksik pioneer kompanii.

Üksik pioneer kompanii koosneb:

1. valitsusest;
2. 4 pioneer rühmast à 4 jagu;
3. õpperühmast.

Diviisi keemiline osa allub

diviisi keemilise kaitse juhatajale.

Diviisi sanitaar arstile allub diviisi haigemaja.

Diviisi veterinaar arstile allub diviisi veterinaar eelhaigemaja.

Diviisi poliitilise osakonna juures on diviisi klubi.

Diviisi varustusvalitsus allub diviisi varustus ülemale.

C. Laskurrügement.

Laskurrügement koosneb:

1. staabist;
2. majandusosast;
3. 3 laskurpataljonist;
4. rügemendi kahurväe patareist;
5. rügemendi alamate juhtide koolist;
6. sanitaar osast ja
7. klubist.

R-di staabi ülemale alluvad:

1. abid operatiiv ja administratiiv alal;
2. side rühma ülem;
3. ratsaluurajate rühma ülem.

4. pioneer-maskeerimise rühma ülem;
5. keemilise rühma ülem;
6. relvade kogumise rühma ülem;
7. muusikantide rühma ülem.

Siderühm koosneb:

1. 2 telefoni jaost;
2. ratsa- ja ratturite jaost;
3. lennuväe signaalpostist.

Kavatsus oli moodustada staabikompaniid, mis koosneks: 1) komandandi, 2) relvade kogumise- ja 3) muusikarühmast, ja luure kompaniid, mis koosneks: 1) 2 jalgluurajate rühmast à 2 jagu ja 2) 1 ratsaluurajate rühmast à 3 ratsajagu ja à 1 kuulipilduja jagu.

R-di majandusosa allub r-di majandusjuhatajale, kes ühtlasi r-di ülema abiks majanduslisel alal; majandusosa kuulub majanduskomando

Pioneer-maskeerimise rühma koosseisu kuuluvad rühma ülem ja pioneermaskeerimise ala instruktorigid.

Keemiline rühm koosneb rühma ülemast, kes saanud sõjakeemilise erihariduse, sõjakeemilistest instruktorigest ja vaatlejatest; rühma juures on sõjakeemiline ja mitmesuguste keemiliste pealetungi ja kaitse lahingvahenditega.

Laskurpataljon koosneb:

1. side juhatus osast;
2. 3 laskurkompaniist;
3. kuulipilduja kompaniist à 8—12 Maximi kuulipildujat.

Laskurkompanii koosneb:

1. 3 laskurrühmast;
2. kuulipilduja rühmast;
3. juhatus rühmast.

Laskurrühm koosneb:

1. 3 laskurjaost à 9—10 laskurit;
2. lafetiga raske kuulipilduja jaost („stankovopulemetnoje otdelenije“) à 5—6 meest ja à 1 Maximi (kergendatud) kuulipilduja;

3. kergekuulipilduja jaost („rutshno-pulemetnoje ehk lehkopulemetnoje otdelenije“) à 5—6 meest ja à 1 Lewisi, Chochat' ehk muud süsteemi kerge kuulipilduja.

Kompanii kuulipilduja rühm koosneb: 2 jaost à Maximi süsteemi (kergendatud) kuulipilduja.

Kompanii juhatusrühm koosneb:

1. luure-side jaost;
2. padrunikandjate jaost;
3. sanitaar-majandus jaost.

Pataljoni kuulipilduja kompanii koosneb 4—6 kuulipilduja rühmast à 2 Maximi kuulipildujat, üldse 8—12 kuulipildujat.

Pataljonidele oleval kavatsus juure anda à 1—37 mm kahurit, miini- ja pommipildijaid, mis moodustaks laskurpataljoni kahurväe.

R-di kahurväe patarei koosneb:

1. 3 kahurväe rühmast à 2—3" kahurit;
2. patarei varust.

Üldse on r-di kahurväe patareis 6—3" kahurit.

R-di sanitaar osa koosneb:

1. sauna-desinfektsioon salgast;
2. sanitaar komandost.

Nagu ülalkirjeldatud jalgväe organisatsioonist näha, püüab punaväe juhatus kujundada veel rahu ajal jalgväe laskurosadest õige tugevaid lahingüksusi, mis tehniliselt kõvendatud suuremate kahurväe ja muude eriväelike osadega.

Erilist tähelepanu väärib:

1. keemiliste osade olemasolu laskurkorpuste, — diviiside ja — rügementide kosseisus;
2. laskurdiviiside koosseisu kuuluvate laskur, ratsa- ja kerge kahurväe rügemendi organisatsiooniline kosseis.

Tähelepannes ilmasõja nõudeid, on laskur-, ratsa- ja kerge kahurväe rügementides nüüd moodustatud r-di staabid, millele ülemad on osalt kõrgema sõjalise haridusega punaväe juhid; osa nõukogude sõjakaademiast (kindralstaabi akadeemia) käesoleva aasta lõpetajatest nimetati r-di staabiülemateks.

Et vähendada väeüksuste ülemate arvu, kes otsekoheselt alluvad r-di ülemale, on loetud laskurrügemendi staabiülema alluvusse 1) side, 2) ratsaluurajate, 3) pioneer-maskeerimise, 4) keemilise, 5) relvade kogumise ja 6) muusika rühmade ülemad.

Laskurrügemendi organisatsiooni suhtes väärivad veel tähelepanu järgmised asjaolud:

1. r-di ülema otsekohesest käsutusest on kaotatud kuulipildujate komandod ehk kompaniid; selle asemel aga on r-di ülemate otsekohesesse käsutusse antud l kerge kahurväe patareid 6—3" kahurit, mis moodustab r-di kahurväena ühe r-di lahutamata organisatsioonilise osa; see asjaolu mõjub realselt kaasa laskurrügementide ja nendega orgaaniliselt liidetud kahurväe osade tiheda koostöö kindlustamisele.

2. laskurpataljonide koosseisu on moodustatud laskurpataljonide kuulipildujate kompanii, mis kõrgendab märksa nende lahingvõimet; pääle selle kavatsetakse laskurpataljonidele juure anda veel 1—37 mm kahurit, miini- ja pommipildujaid, mis kujundaks pataljoni kahurväe.

3. laskurkompanii organisatsiooniline koosseis on lähendatud Lääne-Euroopa jalgväe kompaniide organisatsioonile gruppide-taktika alusel, kuid ühtlasi on püütud kohendada uut laskurkompanii organisatsiooni nõukogude liidu sõjalistele erioludele ja olemasolevatele tehnilistele reaalsetele ressursidele; laskurkompanii koosseisu on loodud juhatusrühm; punase laskurkompanii iseäralduseks on raske

kuulipilduja rühma juureandmine kompaniile mis oleneb Maximi kuulipildujate lahingomaduste, iseäranis kõrgest hindamisest ja õige suurte tähendatud kuulipildujate tagavarade olemasolust nõukogude liidus.

4. laskurühma organisatsioonilise koosseisu väljatöötamisel on kasutatud Saksa laskurühma organisatsiooni eeskujut; vastandina Prantsuse laskurühma ühtlasele organisatsioonile koosneb punane laskurühm sarnaselt Saksa laskurühmale: 1) laskur- ja 2) kuulipilduja jagudest; kuid punane laskurühm erineb Saksa laskurühmast oma laskurjagude arvu 2 laskurjao asemel 3) ja l kerge kuulipilduja jao asendamisega raske kuulipilduja jaoga, mille juures olevat küll kavatsus võimalikult kergendada Vene tehastes laskurühmadele juureantavaid raskeid kuulipildujaid; pääle selle erineb punane laskurühm Saksa laskurühmast ka oma organisatsiooniliste osade arvulise koosseisu ja nende varustusel olevate relvadega. Manööverdamistel võiks punase laskurühma koosseis tekitada suuremaid raskuseid, sest laskurühma ülemal tuleks ühel ajal juhatada 5 mitte ühtlase koosseisuga jao lahingtegevust.

5. jagude koosseisust on kaotud endised lüüdid, nii, et nüüd jaod moodustavad punase jalgväe lahingalgüksuse ehk grupid.

Silmapaistvalt tähtsat osa etendab punaste laskur-osa organisatsioonis poliitiline element. Kõigis laskurkorpustes on olemas poliitilised inspeksioonid ja laskurdiviisides — poliitilised osakonnad; pääle selle on laskurkorpustes ja diviisides olemas võitluseks kontrrevolutsiooni vastu O. G. P. U. iseäralised osakonnad; suuremate väeüksuste poliitiliste organide juures on poliitilised klubid.

Laskurkorpuste, -diviiside ja -rügementide ülemate — mittekommunistide — juures on poliitilised sõjakommissaarid. Kavatsus on ainuvõimu printsiipi teostamise huvides kaotada järk-järgult punaväest komissaride institutsiooni, ühendades ühes isikus punaväe rivioperatiivse juhti ja poliitilist kasvatajat. M.

Mälestusi vabadussõjast.

Neljas katke.

...vastane vaikus; vaikus kindluses ja rindel. Kusagilt ei kuulund ainumatki püssipauku. Kas haudus ta mingisuguseid uusi plaane?

Õhtu saabus kogu rindel vaiksesti. Oli käsk antud korraldada vaid luurekäike. Kõik näis nii salapärase kui millegi ebatavaliku ootel. Valitsev vaikus oli pahaendeline. Õhus tundus saabuva äikese elektrit...

Juba olid sõdurid Kalischis magama heitnud, kui nad korraga äratati. Kogu Kalischi klaasivabriku hoonestik oli tulekumast helkjas-purpurses värvitud. Vabriku direktori endine elumaja, suur kahekordne puust hoone, milles nüüd asus Kuperjanovi partisaanide pataljoni staap, oli üleni leekides. Staap päästeti ära ning maja oli juba täiesti põlemas, kui korraga õudne ent kummatagi juba nii tuttav mürin õisest vaikusest läbi löikas, — Kalischi klaasivabrikulangesid kolm ühekorruga väljasaadetud Krasnaja Gorka 12-tollilist laengut. Esimestele järgnesid uued ja ikka jälle uued, kuni Krasnaja Gorka tuli juba hävitavaks näis muutuvat. Otsekui tahtes tasuda möödunud päeval meie laevastiku poolt korraldatud

kindluse pommitamist, oli vastane enesele nähtavasti ülesandeks teind meie rinde lähemat seljatagust — Kuperjanovi partisaanide pataljoni staapi, reserv kompaniid, rasket patareid, pataljoni ambulantsi ja sidumispunkti karistada.

See ei õnnestunud temal. Umbes tunniajaline Kalischi pommitamine ei sünnitanud mingisugust kahju, kui sellest välja arvata paar tühja, juba varem vastase tule all kannatand maja, määrased nüüd neisse sattund pommidest täiesti laotati. Saladuseks jäi vaid, millest võis tekkida tulikahi staabi hoones ning miks hakkas vastane Kalischi tulistama just hetkel, kui tuli kogu ümbrust valgustas ning selle kuma kahtlemata ka Krasnaja Gorkas näha oli. Kas ei tegutsend siin vastase salakuulaja kuri käsi

Hiljem harutasid partisaanid ka selle saladusliku sõlme valla, kuid sellest edaspidi.

* * *

Kuperjanovi partisaanide pataljoni 5. kompanii tabas Lendovstschina küla juures siia poole traataedu tungind vastase salga umbes 15 mehelises koosseisus.

Salk oli hästi varustatud ühe kuulipildujaga, automaatpüssidega, revolvriga ja käsigranaatidega. Partisaanidega kokku puutudes alustasid nad ägedat tulistamist omist relyust, kaitsesid endid viimase võimaluseni ning lõpuks nähes, et pääsemine võimatu, tegid katset partisaane käsigranaatidega tagasi tõrjuda. Paljud neist olid juba langend, üksikud lõpetasid enesetapmisega ning vaid neli meest langes partisaanide kätte.

Need olid veendunud kommunistid. Ülekuulamisel staabis ei annud nad peaaegu mingisuguseid seletusi ei vastase maapatariide seisukohtade, ei Krasnaja Gorka kindluse kaitseväge arvilise suuruse ei juhtide nimede jne. suhtes, mida neilt nõuti. Rääkisid vaid, et neid siia poole traataedu saadetud eesmärgiga meie vägede seljataha tungida ja siin segadust sünnitada.

Kuperjanovi partisaanide pataljoni ülem tegi korralduse 5. kompaniile vange kaasa võtta ning nende abil vastase läbikäigukohad traattöketes üles otsida, vähemalt too koht, kust salk läbi tuli, et seda esimesel juhtumisel traattöketest läbimurdmise puhul kasutada. Vangid kahtlesid selles, et nemad läbikäigukohta üles leiavad, sest nemad tulnud juba mitu päeva tagasi kusagil sooveerel läbi traataedade ning olnud kuini partisaanide kätte langemiseni metsaradus, et tegevusse astumiseks soodsamat silmapilku oodata, kuid lubasid siiski partisaane saata.

See katse, mida ka hiljem mitmeti-setmeti korraldusi, ei annud siiski mingisuguseid tagajärgi. Nood mehed, keda vastane säärase ülesannetega meie rinde seljataha saatis, olid läbi ja läbi kommunistid imbutatud. Nad pidasid endid liig väljakutsuvalt meie ohvitseride vastu üheslaval ning loomulikult oli nende kasutamine meil ühes ehk teises mõttes ainult juhuse päälle rajatud. Sagedamail juhtumisel ei annud need mingisuguseid tagajärgi.

Sõjategevus muutus ebakindlaks. Ei olnud mingisugust suurejoonelisemat tegutsemist märgata ei meie ega vastase seisukohtadel, — hävitati ühes ehk teises kohas vastase valvetõke ehk tabati paari-kolme mehelist luuresalku ning sellega piirdus kogu tegevus mõne päeva vältel.

* * *

Kuperjanovi partisaanide pataljoni teine grupp ja Ingeri pataljon olid vastasega kogu aja intensiivses võitluses. Pääle Ustj-Ruditsja küla valdamist partisaanide poolt võttis vastane selle veel kord tagasi kuid oli peagi uuesti taganemisele löödud. Kuigi suuri kaotusi kannud, ei avaldunud vastase juures siiski väsimuse ehk meeoleolu langemise tundemärke. Positsioon oli vastupanekuks kõigiti soodne, — ainult püssi- ja kuulipildujate tulega oleksid partisaanid vastase vaevalt Ustj-Ruditsjast lõpulikult taganema sundind. Selles langes suur teene kahtlemata partisaanide pataljoni kerge patareid päälle, sest niipea kui partisaanid esimese külaosa vallutasid ja vastase üle jõe teise külaossa taganema sundisid, võttis patareid viivitamatult teiselpool jõe asuva külaosa tiheda tule alla, Tulistamine kahuritest kestis tavalisest, seni kui vastane ka säält lahkuma oli sunnitud. Alles siis võisid partisaanid üle silla tungida, mida vastane kolmest kohast kuulipildujate risttule all hoidis.

Üldse käis Ustj-Ruditsja küla mitu korda käest kätte. Vastane ei leppind iialgi sellega, et ta küla partisaanidele ära andis, vaid asus tihti kohe päälle külast väljataganemist vastupäätungimisele. Tihti olid partisaanid sunnitud peaaegu tikuvõitluse astuma, et vastast külast välja tõrjuda, mida aga partisaanid teha ei võind, sest nende püssidel puudusid juba sõja algusest päälle sissejuurdunud traditsiooni järele

Kindralstaabi 6. osakonna kirjastusel ilmusid trükist:

Koostöö lennuki ja jalgväe vahel. Kokkuseadnud kapten H. Janson. Hind 35 mrk.

Kergejõustik. Hind 35 mrk.

Määrused spordivõistluste korraldamiseks kaitseväes. Hind 45 mrk.

Saada „SÖDURI“ talitusest,
Us tän. 10.

püssitikut. Nii olid Ustj-Ruditsjas tihti mõlemad vastased — punased nõukogude madrused ja Kuperjanovi partisaanid — sees, tappes üksteist kõigiti ja igasuguste abinõudega. See kujundas välja tihti erilisi, sõjapraktikas harva juhtuvaid vägitseid ja stseene, millistest iseloomulisena näib olevat järgmine juhtumine võitluste seerias Ustj-Ruditsja pärast:

Pääle ägedat ja vältavat võitlust, mille järele vastane üle jõe taganes ja sealpool jõe asuvas küla osas peatama jäi, võeti kogu too külaosa tiheda ja tabava patareid tule alla. Vastane sai närviliseks; ta kaotas oma ridadest palju surnutena ja haavatutena. Muuseas olid meie sõdurid silmand ka ühe vastase ohvitseri või komissari langemist, kelle laip jõe pervele lamama jäi. Vastasel oli raske seda ära viia, sest kogu teinepool t jõe parve tulistasid partisaanid, püssidest ja kuulipildujaist. Vastase pääliku laip huvitas partisaane, kuid kompanii ülem oli igasuguse sillast ülemineku katse ära keelend, sest silda valvas vastane kolmest kohast kuulipildujatega.

Äkki, kesk võitlusemüra, said meie sõdurid järgmise stseeni päälvaatajaiks. Kiiresti, poollookstes ruttab üks partisaanidest jõe ääre, vabastab end rasketest tilirietest ja saabastest ning läheb vette. Peagi on ta ujudes teisele poole kaldale jõudnud ja, hakkab vastase mahajäänud laipade keskel midagi otsima. Siis kumardab ja näib midagi toimivat, mis vaid hetke vältab.

Kuid juba on vastane tema pihta tule avand. Partisan märkab seda, kohmab midagi sülle ja joo - seb jõeperve kallakut mööda alla jõkke. Teda tulistas ikka veel vastane, kuid ei taba ja nii jõuab mees tervena tagasi. Ta oli ülesotsind vastase komissari laiba ja tõi selle juures oleva revolvi, portfelli ja rahatasku. Viimastes leidus mõnikümmend tuhat rubla Kerenski raha, dokumente jne.

Külm oktoobrikuu, supelus ei avaldanud mehe tervise päälle vähematki mõju.

* * *

Kaua ei kestnud võitlused Ustj-Ruditsja pärast siiski. Kujundades vaheldamatu rinde ingerlastega tungis 2-se drupi juhataja leitnant Soodla Mischelevo, Malaja-Karlova, Ust-Ruditsja ja Värepoli külade kaudu edasi.

Nüüd, päälle Ustj-Ruditsja küla lõpulikku valdamist, muutus 2-se grupi tegevus ühetoonilisemaks ja järjekindlamaks. Vastasel puudusid eelpool eriliselt soodsad positsioonid, mispärast ta, ehkki aeglaselt, kuid järjekindlalt taganes. Ei olnud enam pikaldasi, vältavaid võitlusi üksikute kohtade ja külade pärast; ei avaldanud vastane enam nii suuresti ja sagedasti vastupäätungimise algatust ja katseid. Vahepidamata ja järjekindlalt taganeva vastase kannul olles ning võitlusi arendades, jõudis leitnant Soodla oma grupiga ja Ingeri pataljoniga peagi Oranienbaumi alla välja.

J. J—a.

Raamat-teated.

Prantsuse ajutine instruksioon maastiku organiseerimiseks.

„Suurte üksuste taktikalise kasutamise“ (Instruction provisoire sur l'emploi tactique des Grandes Unités) lisana Nr. 3 on ilmunud juhendid maastiku organiseerimiseks „Instruction provisoire sur l'organisation du terrain“ 1-re partie (95 lhk.).

Käesolev raamat ei ole mitte fortifikatsiooni õppe-raamat, vaid määrustik — juhendid, kus loetletud need taktikalised nõuded, milledega tuleb arvestada maastiku kindlustamisel teatud lahingtegevuseks ja tarvili-kud tööd selleks.

Ilmasõda tõendas selgesti, et fortifikatsioonilisi ehitusi ei tule kasutada ainult kaitsel, vaid ka paljudes olukordades pealetungil. Ei suudetud piirduda lihtsa „sis-sekaevumisega“ pealetungil, sest see osutus liig abituna hävitava tule ees. Sõja kogemused esitasid uusi nõu-deid fortifikatsioonile, sundisid selle arenema vastavalt uutele võistlusvahenditele ja taktika arengule. Seda väidet kinnitab ka Prantsuse maastiku organiseerimise määrustik:

„Maastiku organiseerimine on tarvilik kõigis olu-kordades nii pealetungil kui ka kaitsel“.

Määrustiku esimeses osas on toodud üldalused ja üksikud elemendid maastiku organiseerimisel, kindlus-tamisel. Need elemendid, õigemini nõuded, vajadused milledest koosneb maastiku organiseerimine, oleksid: vaatlusvõimalused (esitähitsusega), soodsate tulistamis-võimaluste soetamine ühes tõkkeehituste süsteemi loomisega, ühenduskaevikud ja teed ühes edasiande võr-guga (réseau des transmissions) ja igasugused varjed vägede kaitseks tule ja vaatluse eest.

Maastiku organiseerimine on vägedele osa lahing-tegevusest, kus iga sõdur-võitleja ühtlasi ka tööta-jaks on.

Edasi selgitakse kaitsepositsioonide organiseerimist, ära tähendades üksikute positsioonide koosnevuse, nende otstarbe ja nõuded, milledele nad peavad vastama, seega andes tarviliku pildi prantslaste kaitse-süsteemist. Tähendatakse ka maastiku mõju peale positsiooni vali-kul ja asetusel, määratakse kindlaks üksikute väeliikide

ülesanded ja tegevus maastiku organiseerimisel ühes tar-viliste tööriistade ja materjali loetlemisega.

Määrustiku teine osa käsitleb maastiku organisee-rimise kava üldkaitsekava täiendusena — ja selle teos-tamist, mis võib olla väga mitmesugune vastavalt tak-tikalisele olukorrale ja maastikule.

Eraldi on fikseeritud maastiku organiseerimine kaitsel mitmesuguses olukorras, ettevalmistuse tööd pea-letungiks ja taandumine. Pealetungiv tegevus on ette-nähtud vaenlase kindlustatud positsiooni vastu, mis nõuab täpset ettevalmistust; tuleb vältida ainult vaen-lase esijoonet vallutamist ja arvestada alati läbimur-dega sügavusse. Ühenduses taandumisega tuleb välja töötada mahajäetud maa-ala üksikasjaline purustamis-ja hävitamiskava, mille teostamine sünnib vastava kõr-gema juhi korraldusel. Selle juures tuleb arvestada kõi-gi ressursidega, mida vaenlane kasutada võiks; eriti majandus-tööstusliistega.

Määrustiku kolmas osa käsitleb maastiku organisee-rimise väljaõppe algnõudeid. Väljaõpe peab olema tehniline ja taktikaline.

Eriolist rõhku kõigil õppustel tuleb panna hoolsale maskeerimisele, võimaluse korral kontroleerida seda õhu ülesvõtetega.

Peale selle on määrustikus toodud lisana:

1. Miinisõda.
2. Iseäraldused metsade ja asulate organiseerimi-sel kaitseks.
3. Iseäraldused maastiku organiseerimisel mägi-sel maastikul.
4. Laagrite ja hivuakkide kaitse korraldused.
5. Positsiooni kindlustamiseks tarvisminevad abi-nõud, materjal ja aeg (3 tabelit).

Üldiselt on määrustikus lühidalt ja selgelt suude-tud ära märkida need rohkearvulised vajadused ja nõu-de, mida nüüdisaja sõda esitab maastiku organisee-rimisel. Ta on heaks käsiraamatuks meie kaitsevæ juh-tidele maastiku organiseerimist ja kindlustamist käsita-vais küsimis.

H. G.

Poola jalgväe rivimäärustik I ja II osa väljaantud 1921 a.

Keele mitteoskamamine on seni suuremat osa meie ohvitserkonnast takistanud lähemalt tundma õppida Poola jalgväe rivimäärustikku. Oli siiski paljudele teada, et see määrustik on doktriinilt sarnane Prantsuse ajutisele jalgväe määrustikule (Règlement Provisoire de manoeuvre d'infanterie du 1-er février 1920), millega meie ohvitserkond ühel või teisel teel ja määral on tuttav. N. Vene on Poola kui naabri jalgväe välja-õppet huvitatud ja seepärast on määrustik 1925 a. venekeelde tõlgitud ning R. K. K. A. (punaväe) Luure-valitsuse Staabi poolt raamatuna väljaantud „informa-tiooni materjalina lähema naabri sõjaväe tundma õppimiseks“ (samadel motiividel tõlkisime R. K. K. A. Jalgväe lahingteenistuse ja andsime „Sõduri“ lisana juuli-august 1925 a.). Et kõne all olev Poola jalgväe rivimäärustik meile doktriinilt midagi erilist ei paku ja et Vene keele oskajatel temaga tutvunemine nüüd võimaldatud, seepärast suurte kulude ärahoidmiseks oleks selle määrustiku eestikeelde tõlkimine üleliigne.

Poola jalgväe rivimäärustikus leidub väärtuslikk osa, mis teiste rahvaste määrustikkudes sageli puudub,

see on metoodika osa: kuidas kätte õpetada määrus-tikus esitatud nõuded. Lootes, et Poola jalgväe rivi-määrustik saab olema tarvilisel määral ja mõistetaval keelel kasutada meie sõjaväeliste raamatukogudes, loen siiski mitte üleliigseks ära tuua üksikuid mõtteid määrustiku üld (metoodika) osast:

Määrustik nõuab, et sõduri õpetus ja kas-vatus peavad käima käsikäes... „Sõduris tarvis ära-tada ja alalhoida pealetungivaim, mis loomulik poolakale“ (I osa § 2). Õpetada eeskujuga, sest eeskuju mõjub katkestamatult ja kutsub alluvates välja järeldamise (suggestiooni teel). Õpetaja ja juht peab tundma hästi oma kohuseid ja oma vahetu ülema kohuseid. Üksusi jaotab määrustik lahing- ja õppeüksusteks. Lahingüksused on jagu, pataljon (suurtes ühendustes diviis), s. o. üksused, mis lahingus peavad jagamatult esinema. Õppeüksused on kompanii ja rügement, sest neis valmistatakse tarviliselt ette lahingüksused. Eri-liselt kriipsutab määrustik alla kompanii ülema täht-suse väljaõppe alal (§ 7): „Kompanii ülem on jalgväe

õpetaja ja kasvataja, koondades selleks oma kätte kõik abinõud, mis arendavad ja kasvatavad sõduri keha, mõtet ja hinge.“

Drilli tähtsus on eriti allakriipsutatud, võistlus ja ergutamine on soovitatavad abinõud õpetamisel. Üksikõppus on sõduri õppuse alus (I osa § 18). Noortes tuleb kohe algusest peale sisse drillida lugupidamine komando ja käsu vastu, seepärast alguses vältida komando sõnade ja käsu tarvitamist kuni ei olda kindel, et õpilane suudab ja oskab neid täita. Õppusi tuleb nii korraldada, et neis valitseks elavus ja helevus, õpilaste täielik tähelepanu tuleb koondada aine peäle. „Komandod anda rahulikult ilma karjuga rututamiseta, mis närveeriks üksust ja hävitaks distsipliini... Kui õppeplatsil valitseb kisa ja karjumine, siis on see tõendus, et õpetajad ei seisa oma kutse kõrgusel“. Õppuste juhil olgu alati käepärast õienduste saamiseks (mitte õpilastele ettelugemiseks E. A.) vastava aine määrustik (I osa § 25).

Hargrivi on aluseks ja sissejuhatuseks jalgväe lahingettevalmistusel (I osa § 28).

Seisak ja liikumised väärivad erilist tähelepanu „et sõdur omaks esteetilise välimuse“ (§ 30). Määrustik kriipsutab alla tarvidust õppusi ja harjutusi pidada pimedas, sest õhuluure edusammud ennustavad tuleviku sõjas tegevust pimedas. Jalgväe moraalsed kasvatust saavutatakse kultuur-selgitustööga sõjaväes. Õpetajal tuleb mõjuda sõduri peäle, mis loomulikult vastuvõtlik — hoolitsemisega tema murede eest, seltsimeheliku vahekorraga väljaspool töötunde, äratades sellega sõduris lugupidamist oma kõrge kutse vastu, ühtlasi luues solidaarsuse tunnet üksuse ja väeosa suhtes. (§ 34).

Erilist tähelepanu on pöördud kehaliste harjutuste peäle. § 38 on esitatud põhireegel, mille järele tuleb õppusi ja toimekondi nii reguleerida et kõik sõdurid saaks igapäev täita kehalise kasvatuse harjutusi.

Õppekavad säetakse kokku — õppeperioodide, nädalate, päevade ja „minutite“ peäle. Viimased n.n. „minut-programmid“ säetakse kokku iga õppetunni jaoks. Need säeb kokku kompanii ülem, või temale alluvad ohvitserid, kui ta tunnustab neid selleks küllaldaselt kogenuiks. „Minutprogramm“ näidatakse täpselt aeg, mis tarvis õppuste minekuks, aine käsitamise vältused ja vaheajad, õppustelt tulek j.n.e.

I osa § 45 nõuab õppuste päevaraamatu pidamist, millesse sisse kantakse, mis igapäev õpetatud, kes ja millistel põhjustel õppustelt puudunud. (Liig palju kantseleiliku tööd, see vähendab kompanii ülema isikliku õpetamise ja kasvatuse võimalusi otsekohe kokkupuutumise teel alluvatega. E. A.).

I osa § 66 käsitleb ohvitseri mõistet ja ohvitseri õpetamist rügemendis. Et ohvitseride õppuste korraldamine meie rügementides on sagedasti kõneaineks ohvitserkonnas ja leitakse, et need õppused ei ole seni küllalt otstarbekohaselt korraldatud, peatume selle osa juures pikemalt.

Ohvitseride õppusi juhib ja edu eest on vastutav rügemendi ülem. Ohvitseri haridust peab edendama kahes suunas: üldist ja erialal. See on tingitud nüüdisaja arusaamisest ohvitseri kõrgeast kusest. Üldharidus

Ilmus trükist

R. K. K. A. (punaväe)

Jalgväe lahingteenistus.

Tõlkinud major K. Ainson

— Hind 120 mrk. —

Raamat on saanud parema arvustuse osaliseks.

Saada „Sõduri“ talitusest,

— Usus tän. 10. —

tõstab ohvitseri autoriteeti. Eriteadmisi tuleb täiendada igal üksikul ise õppides, või rügemendi ülema juhatusel. Peale selle tuleb eriteadmiste täiendamiseks korraldada üldisi õppusi ja loenguid rügementides ja garnisonides, taktikalised õppused, taktika ülesanded maastikul kui ilmastik ei takista, vastasel korral samu õppusi korraldada ruumides. Õppeabinõusid peab leiduma väeosa raamatukogudes. Taktikaliste tööde juhtimine tuleb anda selleks eriliselt ettevalmistatud ja selleks kohastele ohvitseridele. Õppegruppid säeb kokku rügemendi ülem. Jalgväe ohvitseri eriteadmised peale sise- ja välimäärustikkude peaks koosnema:

1. Jalgväe rivimäärustiku põhjalikust tundmisest ühes kuulipildujate, tankide ja teiste relvade määrustikkude ja instruksioonide tundmisega.

2. Teiste väeliikide omaduste ja ülesannetega tutvumisest, esimeses järjekorras suurtükiväe, ratsaväe ja lennuväega.

3. Praktilisest ja teoreetilisest tutvumisest kõikide rügemendi võitlusabinõudega ja varustamisega.

4. Praktikast taktikaliseid juhtida alluvat ja üks aste vahetult kõrgemat üksust.

5. Tutvumisest topograafiaga, eriti krokiide kokkuseadmise ja lihtsate plaanistamise võtetega.

Pataljoni ülemad on rügemendi ülemaile selles töös abilisteks, eriti praktilistes harjutustes. Igandalised ohvitseride koosviibimised (koosolekud) aitavad kaasa mõjuda ohvitseride õpetamises ja kasvatamises. Pataljoni ülemad on kohustatud rügemendi ülemale avaldama arvamist iga ohvitseri kohta.

Lõpuks tähendaks veel ära, et I osa § 46 näidatud koosseisud on muutunud.

See on üldjoontes venekeelse tõlke järele mõtteid Poola jalgväe rivimäärustikust. Esitatud mõtted tõendavad, et määrustikuga tutvumine ohvitseril kui juhil ja õpetajal on soovitatav. E. A.

Soome sõjainvaliidide külaskäik Eestile.

Tutvunemine Eesti invaliidide elu-oluga.

Laupäeval, 7. okt., kella 6 p. l. aurik „Ariadne“'i jõudsid Tallinna Soome vabadussõja invaliidide juhatuse liikmed, et tutvuneda Eesti invaliidide omaabi korraldusega ja meie oludega.

Süasõidul oli külalisi laupäeva õhtul sadamasse vastuvõtma ilmunud meie vigastatud sõjameeste ja ajakirja „Sõduri“ esitajad.

Sadamast sõidutati külalised korterisse „Kuld Lövisse“. Peale eine ja tervituskõnede viibiti Estoonias, kus „Fausti“ ette kanti. Hiljem oli ühine õhtusöök „Kuld Lövis“, kus koosviibimine hiljani kestis.

Pühapäeval, tutvuneti meie sõjainvaliidide õpetöökodadega ja asutustega. Käidi S. Tatari tän. Nr. 3, kus asuvad Tallinna osakonna kantselei ja keskjuhatuse mehaanika-orthopeedia töökoda. Demonstree-riti masinaid ja anti seletusi. Õpetöökoda on üks kõige noorematest ühingu ettevõtetest, mis läinud aastal asutatud.

Siit sõideti Lembitu tänaval asuvasse Töö-Hoolekande ministeeriumi poolt üleval peetavasse invaliidide ühiselumajja, kus asetub 40 ametit õppivat invaliidi.

Narva maanteel Nr. 9 tutvunesid külalised kingsepa ja rätsepa õpetöökodadega. Kingsepa töökojal on juba viie aastane tegevus seljataga. Tööd saadakse üksikute tellimiste näol. Rätsepa töökoda on suutnud heade tagajärgedega täita suuremad, tuhandetesse üli-kondadesse ulatavada riiklikud tellimised.

Ühingu päevapildi õpetöökogas pildistati külalised ja tutvuneti selle töökoja sisesedega ja tegevusega.

Pikk tän. Nr. 67, kus asub Vigastatud Sõjameeste ühingu keskjuhatus, ajakiri „Invaliidi“ toimetuse ja puuvitsa töökoja Tallinna ladu, tutvuneti vitsatööstuse toodangu ja meie sõjainvaliidide sisemise korralduse organisatsiooniga ja omaabi korralduse alal. Puuvitsa ja korvmööbli õpetöökoda asub Tartus ja on üks suurematest ja elujõudsamatest ettevõtetest. Töökojal on oma pajuvitsa istandus ja selle täiendamine. Selle töökoja toodang on meie väljanäitustel kroonitud mitmed korrad kuldauradega. Tema kaubad on omale teed leidnud ka väljaspool Eestit ja sääl hääkskiitmist leidnud. Pääle nimetatud õpetöökodade on olemas pea-aegu iga osakonna juures omad mitmesugused õpetöökogad, mis invaliididel võimaldavad uut elukutset õppida. Ühingul on ligi 3000 pärisliiget registreeritud, ja 29 osakonda, millest Tartu ja Tallinna kõige suuremad on. Tartus asub ka invaliidide ühiselumaja, nagu see Tallinnas ja Tapal on, kuid Tartu ühiselumaja kasutatavad peaaesjalikult need invaliidid, kes vaimlisel alal töötavad ja ülikoolis õpivad. Nimetatud õpetöökodade juures leiab hulk invaliide ülespidamist ja tööd. Õppus kestab iga õpetöökogas 3 aastat. Suurem osa väljaõppinuist on hakanud siis omal käel töötama, neile on võimaldatud piirituse tshekkide pealt võetavast kapitalist pikemaajalist laenu tööriistade muretsemiseks.

Soome Vigastatud Sõjameeste Liidul on osakonnad Karjalas, Ida-Põhjalaal, Savos ja teistes ida piiri läheduses asuvais kohtades, pääjoones sääl, kus võitlusi Vene vägedega pidada tuli. Keskjuhatus asub Helsingis. Registreeritud on ligi 1000 invaliidi. Liidu kaasabil on paljud omale maad saanud ja teenistuse kohad. Liit saab valitsuselt iga aastast kindlaks määratud toetust oma tegevuse korraldamiseks, ega vaja tänava korjandusi toimetada, nagu seda meil sünnib.

Nädalakirjas „Suomen Sotilas“ avaldatakse järjekindlalt liidu toimetusel liitu ja invaliididesse puutu-vaid teateid. Päevakorral pensioni määrad 600% võrd tõstmine. Suurem osa Soome sõjainvaliidide elab maal, mispärast neil mitmesuguste käsitööde väljaõpe-tamine, nagu see meil, on vähem välja arenenud.

Balti riikide invaliidide koostöö küsimus.

Vahepeal käidi Vabadussõja ja Eesti rahva museu-mides. Vaadati ka meie Riigikogu meeldivat hoonet. Soome rahva esitusel puudub küll sarnane.

Meie invaliidide eneste sisemine omaabi korraldus ja igasugune tööstusline algatus oli üllatavaks meie hõimlastele säältpoolt lahte ja jättis neile järele hää mulje, mis mitmestki küljest osutas eeskujuks saada ka nende ühiskondlisel tegevuse alal.

Kell 4 olid palutud külalised Soome saadiku hr. Holsti juure einetele. Õhtul oli Soome-Eesti invaliidide ühine koosviibimine keskkubis, millest ka Soome saadik ja minister h-ra Holsti osavõttis. Peeti vastastikku kõnesid ja mälestati minevikku ja vabadussõja võitlus-päivi.

Meie sõjainvaliidide esitajatele ja keskjuhatus e liigetele Rebasele, Kurrikofile, Veiperile, Nepsile, Viik-mannile, Braaklile, kolonel Partsile, Ivanile, ja Tallinna osakonna juhatusele annetasid soomlased Soome vaba-dussõja invaliidide hõbe rinnamärgid.

Meie invaliidide poolt annetati hra minister Holstile meie invaliidide rinnamärk, kes seda liigutatult olles pikemas kõnes Soome-Eesti vendluse ja sõpruse tunde-märgiks vastu võttis. Soome sõja invaliidide esitajatele olid juba meie märgid varem annetatud. Ülevas meele-olus kestis koosviibimine kuni hilja õöni, kus üles tõsteti küsimus kindlal kujul rajariikide invaliidide ühise koostöö üle ja Soome-Eesti-Ungari lähenemiseks tulevikus.

Esmaspäeval sõitsid 3 Soome invaliidide esitajat aurik „Nordlandil“ ära. Päeval oli ühine ametlik koosolek mõlemate riikide sõjainvaliidide keskjuhatus e vahel, millest osa võtsid ka teised ühingu liikmed.

Otsustati tarvilikuks tunnistada ülestõstetud küsi-mus Balti riikide invaliidide koostöö üle. Võeti vastu 5 otsust, mis käsitavad seda küsimust ja konferentsi kokku kutsumist: Soome-Eesti-Läti-Leedu ja Poola sõjainvaliidide kohta. Konferentsi ärapidamiseks leiti 1926 a. lihavõtte pühade aeg kohane olevat oma rohke pühade tõttu ja konferentsi kokkukutsumise kohaks jäädi esialgu Helsingi juure. Koosoleku kõik proto-kolleeriti ja kirjutati alla koosolekust osavõtjate poolt. Protokollid, mis kahes eksemplaris kirjutati, hoitakse mõlemate riikide keskjuhatus e juures alal. Eesti inva-liiidide keskjuhatus e tehti ülesandeks, sellest ülema-lnimetatud Balti riikide invaliidide organisatsioonide keskjuhatus e teatvaks teha ja eeltõid alata.

Õhtuks oli koosviibijad kutsutud Tallinna linna ohvitseride kasiinosse, kus õhtu elavas ja rõõmsas ole-mises meie kaitsevää ohvitseride keskel mööda saadeti.

Ilusad olid need päevad ja iseäranis viimane õhtu koosviibijate keskel. Kõned täis leegitsevat isamaalist tuld, mälestusi ja juhtumisi võitluse päivil. Sääl ulatasid lahinguvennad üksteisele jälle oma võimsa käe ja nende hinged olid valgustatud sellest ilusast joovastusest „Ilus on isamaa eest surra.“ Sääl vandusid need vaprad lahingu kotkad üksteisele püha töötust andes, et kui veel isamaad, kas siin ehk sääl pool lahte vaenlane ähvardaks üks kõik kust küljest, siis nad jälle etterinda astuvad ja seda võitluse ja isa-maalist vaimu oma rahva keskelt kustuda mitte ei lase.

Eesti invaliidid on õnnelised ja nad tervitavad ka säälpool lahte viibijaid ja ütlevad: „Tulge jälle, meie kutsume teid“.

Kasvagu ja tugevnegu Eesti-Soome sild, mille allussambaid meie invaliidid on, kes kätte on võidelnud vabaduse silla ehitamiseks. Nemad ei jää ka nüüd, viga-sena olles, silla ehituse töölt kõrvale, vaid ka nemad on pannud alused, mis iial ei kõigu ega murdu.

Kasvagu ja tugevnegu Eesti-Soome sild. Elagu Soomlased. Elagu Eestlased. Elagu vennalik sõprus ja üksmeel. J-n.

Sõjaväelised teated.

Rootsi sõjalennuk Nr. 44 ja sõjalaev „Jacop Bagge“ meid külastama sunnitud.

16-dal oktoobril keskpäeval algas oma tagasireisus Helsingist Stokholmi Rootsi merilennuk Nr. 44 ühes 2 lendurohvitseriga. Samal päeval valitses tugev W tuul, mis ajuti muutus maruülinguiks ühes lumesajuga. Rootsi lennukil oli raske loodusjõuga võidelda ja ta oli sunnitud maanduma. Selleks valis ta omale Hiiumaa rannas Ristna tuletorni ümbruse, kus maandus õnnelikult kell 6 p.l. Ühtlasi olid väikesed rikked akkumulaatorite juures, mis kõrvaldati. Lendurid õõbisid tuletorni ülevaataja juures, kes ka korraldas lennuki valve.

Järgmisel päeval kell 10.30 tõusis lennuk õhku, kuid selgus, et bensiini ja määrdeõlide tagavarast üle mere lennuk ei jatku ja suuniti Kuressaare poole, kus ka samal päeval kell 1 õnnelikult maanduti. Selgub, et kohapeal aviobensiini saada ei ole ja selle tõttu on lennuk sunnitud asuma sadamasse. Lennuki valve võtavad lendurite palvel oma peale kohalik piirivalve ja Rahvaväe ülema komando.

Vahepeal on lendurid Rootsimaalt abi palunud ja sealt otsustakse vajavat tagavara lennukil väljasaata.

Lõpulikul selgub, et siiski tagavara ei too mitte lennuk, vaid selleks eraldi määratud sõjalaev torpeedoristleja „Jacop Bagge“, mis tarbekorral võiks ka lennuki päale võtta.

See laev kuulub rannakaitse laevastiku sekka ja ei ole mitte enam uus laev. Tema on vahepealne tüüp miiniristleja ja kahurlaeva vahel, ning kohane tegutsemiseks Rootsi rannavete tingimistes.

Rootsi sõjalaev saabus Kuressaarde 20. oktoobril kell 4 p.l. Vastas oli laevale kohalik garnisoni ülem.

Peale lennuki laeva dekile võtmist lahkus sadamast Rootsi sõjalaev kell 9 hommikul 21. okt., et Rootsi tagasi minna.

Vahepeal võimaldus Rootsi ohvitseridel linnaga tutvuda. Kohaliku Rootsi konsuli, Saaremaakonna ja Kuressaare linnavalitsuse poolt korraldati Rootsi ohvitseridele vastuvõtmine.

Läti sõjalaev „Virsaitis“ Eesti vetes.

Käesoleval navigatsioonil on Läti sõjalaeval „Virsaitis“ senini kestnud suvises õpekavas ettenähtud praktilised sõidud. Juba kevadel viibis selleks otstarbeks „Virsaitis“ meie vetes ja ka nüüd, navigatsiooni lõpul, teostus võljasõit meie vetesse peajasjalikult puht navigatsiooni ülesandil. Peale selle oli sõidu sihiks veel tutvunemine meie Sõjalaevastiku Baasi tegevusega eriti miini-torpeedo alal õpetöökodades.

Riiast sõitis liitriigi vahilaev välja 18-dal oktoobril kell 5 peale lõunat. Esialgul oli kavatsatud sissesõit Heltermaale ja Kärkla sadamasse, millisest kavatsusest aga loobuti. 19-dal oktoobri koidikul leiavad meie side postid liitriigi laeva juba Osmussaare juurest liikumas 11 sõlmelise kiirusega. Edasi kell 11 Suuropi juures ja lubatud ajal kell 2 päeval sõidab laev Tallinna reidile. Kus temale meie mootorvahilaeval Nr. 10 side ohvitser, mereväe-leitnant Laivin vastu sõitis ja „Virsaitise“ meie Sõjalaevastiku Baasi „Miinisadamasse“ juhtis. Peale visiitide sooritamist näidati Läti sõjalaeva meeskonnale ja juhtidele meie Sõjalaevastiku Baasi töökodade tegevust, kusjuures demonstreeriti üksikasjalist torpeedodega ümberkäimist „Virsaitisega“ kaasa sõitnud miintorpeedo spetsialistele.

„Virsaitisega“ sõitsid kaasa üks Läti Merekindluste patarei ülem ja üks merilendurohvitser. Esimesele võimaldati kohapeal tutvuneda meie merekindluste tegevusega ja teisele meie lennuväega. Et seekordne sõit Tallinna mitteametlik oli, siis loobuti ka vastuvõttepidustustest ja samuti ei saluteeritud. Tallinnast lahkus „Virsaitis“ neljapäeva hommikul kell 10 ja läks ööks Kärkla.

Järgmisel hommikul mindi edasi Heltermaale ja sealt juba peatumata Riiga, kust hiljem Liibavisse läheb.

Teatavasti on Lätil praegu oma rannakaitse laevastiku ehitus käsil.

Sellekohase kava järgi otsustati peatuda esialgu 2 allveelaeva ja 2 traaleri ehituse peal. Need laevad olla juba ära tellitud Prantsusmaa laevatehastes ja ehitusega on nii kaugele jõutud, et tuleva suve lõpul juba valmis saavad. Allveelaevade juhtiva koosseisu ettevalmistamiseks on 3 mereohvitseri Prantsusmaale komandeeritud allveesõiduga tutvunemiseks.

Paar kuud enne allveelaevade vastuvõtmist saadetakse ka laevade meeskond Prantsusmaale, kus võimalik oleks neid eriala tegevusele kohapeal ettevalmistada. Allveelaevade ehitust valvab kohapeal eriline komisjon, mis koosneb meriinsenerest. Allveelaevade ja traalerite vastuvõtmiseks läheb vahilaev „Virsaitis“ Prantsusmaale, mis ka traalerite meeskonna kaasa viib ja siis emalaevana ka allveelaevu kodumaa reisel saadaks.

Tulevikus kavatsetakse allveelaevade baasiks jätta Liibavi sadam, mille piirkonnas ka allveelaevadega algõppused läbi viiakse veel eeloleva aasta navigatsiooni kestvusel.

Peale nende allveelaevade ehituse lõppu ja nende proovimist, on kavatsusel veel allveelaevu Prantsusmaal juure ehitada.

-Lgs.-

Sõjaväe ratsavõistlused ja mängud Tallinna hippodroomil 25. okt. 1925.

Võitlus ja ergutus on tunnustatud abinõud ka sõjaväe õpetöö alal. Pühapäeval esinesid meie ratsaväelased, näidates oma õpetöö vilja. Huvi meie ratsaväe vastu ja ilus ilm oli hippodroomile kogunud palju pealtvaatajaid ja külalisi Riigivanema, Sõjaministri, mõningate Valitsuse ja Riigikogu liigete ning välisesitajatega eesotsas. Võistluste ja mängude kava oli pikk ja mitmekesine. Nagu ikka pikkade eeskavade puhul, sai kava esimene osa, kui publik veel vastuvõtlikum, suurema tähelepanu osaliseks. Võistlused

algasid mõõgaga raiumises. Osavõtjaid selles numbris oli eeskavas märgitud 26, nendest 3 kaprali ja 1 reamees, nimelt reamees Jakobson Ratsa rügemendist.

Tähelepanu väärib, et ka leidub reamehi, kes lühikese teenistusaja päale vaatamata jõuavad nüüd kaugele areneda, et sõandavad võistlusesse astuda vanade üleajateenijate veltveebrite ja allohvitseridega.

Selles võistluste osas tuli esimesele kohale veltveebel Lillakas (ratsa rügemendist), kes omandas

Riigivõitluste poolt annetatud auhinna; teise auhinna sai noorem allohvitser Rammus (Ratsa rü.), kolmanda vanem allohvitser Vary (Üksik esk.).

Võimlemine ja püramiidid hobustel noorem-leitnant E. Onny juhatusel osutusid meeldiva numbrina ja näitasid, et nende ettevalmistuseks on palju vaeva nähtud.

Üksikvõitlustel piigiga torkamises pakkus palju huvi sportlisest seisukohast.

Piik kui relv nüüdisaja sõjaväes tuleks vist küll kolikambri heita, eriti meil, kus ratsaväljal on peaaegu-likult luureüksus. Piik võib ainult takistada luuret, eriti metsades. Ka Otepää manöövril pööras üks vanematest Lääne-Euroopa sõjaväe esitajatest, nähes meie luursalku piikidega, erajutuajamisel tähelpanu selle päale, et neil enam piiki ei tarvitata. Esimese auhinna piigiga torkamises omandas vanem-allohvitser Vary.

Veetleva numbriga esines veltveebel Anderson ratsa rügemendist, demonstreerides kaheksateistkümmel valgel hobusel „Ungari posti“. Veltv. Anderson sai selle esinemise eest kingituse.

Dshigiteerimine liivasel hippodroomil on raske nummer täitjatele. Üldse nõuab ta suurt drilli ja

nooruse kergust. Võistlejad näitasid siiski sellel alal rahuldavaid võimeid.

Ohvitseride galopivõistluses omil hobustel 2200 mtr. distantsil võistlesid kol. ltn. R. Luik ja n. ltn. E. Onny. Esimesena tuli kol. ltn. R. Luik.

„Rebase püüdmine“ ja vehklemine hobustel näitasid, kui võrd ratsamehed oskavad hobuseid juhtida ja kui võrd hobused on juhitavad. Mulje sai kõige meeldivam.

Concours hippique'is nr. 1, millest osa võtsid ohvitserid, omandas esimese auhinna leitnant Rismandel ratsa rügemendist. Tähelpanu äratas puhtus ja rahu, millega leitn. R. võitis takistused.

Herdell võidusõidul omandas esimese auhinna major E. Veiss.

Püstisõitu kahel hobusel demonstreerisid üksiku eskadroni sõdurid noorem-ltn. E. Onny juhatusel. Osavõtjaid oli 6, hobuseid 12. Esinemine oli häa. N. ltn. E. Onny'le annetati grupi väljaõpetamise eest kingitus.

Sõduritele korraldatud concours hippique'il (Concours nr. 2) võitis esimese auhinna veltveebel Veemann (hobusel „Bachus“) III diviisi suurtükiväest.

Võistlused lõppesid ratsa rünnakuga. Hippodroom on selleks kitsas, et demonstreerida küllalt ilmekalt nüüdisaja sõjalaoludele vastavat ratsa rünnakut. E. A.

Kroonika.

— Vabariigi Valitsus nimetas senise Kindralstaabi ülima kindralstaabi kindral-major Tõrvardi sõjavägede staabi ülemaks ja kindralstaabi kolonel Reek'i kindralstaabi ülemaks.

— Vabariigi Valitsus otsustas esitada Riigikogule riigikontrolli ajutise seaduse täienduse, mille järele ei kuulu riigikontrolli järelevalve ega üldise aruande korra alla sõjaministeeriumi maakuulamise ja teadete kogumise krediitid. Nende summade tarvitamise korra määrab kindlaks Vabariigi Valitsus.

— 18. detsembril peeti Narvas traditsioonilist langenud kangelaste mälestuspäeva. Kirikutes oli jumalateenistus; kell 12 sõjaväe, kaitseliidu, seltskondliste organisatsioonide, koolide ja tuletõrje osade rongikäik mitme muusikakoori saatel sõdurite surnuaiale, kus pandi hulk pargi.

— Riigikaitse huvides keelas sõjaministeerium a/s. „Aeronautile“ Lasnamäe lennuplatsi tarvitamise tulevases aastast ära.

— 2. diviisi väeosad annetasid hiljuti avatud Kuperjanovi hauasamba kulude katteks 28.000 marka.

— Tartu ülikooli valitsus on haridusministeeriumi kaudu sammusid astunud, et Sõjakooli lõpetajate tunnistust ära märgitaks üksikute õpeainete hindamised eraldi ja mitte üks keskmise hindamine kõikide ainete kohta. Muudatus on tarvilik nende sõjakooli lõpetajate kohta, kes Ülikooli soovivad astuda.

— Sõjaminister esitas Vabariigi Valitsusele 1926 a. kaitsevõime seaduseelnõu. Selle järele kutsutakse tegevasse teenistusse kõik 1905 a. sündinud meeskodanikud.

— Sõjakahjude hindamise ja rekvireerimise peakomisjon likvideeritakse 1. jaanuaril. Kahjude hindamisega loodetakse käesoleval aastal lõpule jõuda. Käesoleva aasta lisaeelarve järele kavatakse tasuda 22 miljonit, millest 10 milj. vabadussõja ja 12 milj. okupatsiooni kahjude tasumiseks.

— Uueks välisministriks valis Riigikogu ühel häälel siinamaalse Eesti saadiku Moskvas Ado Birki.

— 20. ja 21. okt. peeti kaitseliidu keskuhatuse, keskkogu ja malevapealikute koosolekuid. Vanematekogu valiti endises koosseisus tagasi — esimees kindral J. Laidoner ja abiesimees A. Anderkopp, kesjuhatusse valiti: K. Päts, Tartu maak. maleva pealik kolonel-ltn. J. Unt ja Harju maak. maleva pealik Suursõõt. Tallinna malevale ja kaitseliidu staabile lippude pidulik kätteaandmine on 14. ja 15. novembril.

— Inglise valitsus korraldab väljamaal oma langenud sõdurite haudu ja mälestusmärke. Hiljuti püstitati Naissaarel mälestussammas Krimmi sõja ajal saarel maetud inglastele. Nüüd viibis Eestis Inglise reserv-major Creig, et Vabadussõja ajal siin mahamaetud 16 Inglise meremehe surnukeha ühishauda paigutada Tallinna sõjaväe surnuaial.

— Valgas avati kaks ausammast Vabadussõjas langenuile: üks Priimetsa surnuaial, teine linnapargis, Surnuaial on püstitatud hallist graniidist neljanurgeline piramidaalne mälestussammas, mille ühel küljel sõnad: „Vabadussõjas langenud kodukaitsjatele tänulik Valga linn ja maakond. 1918—1920.“, teisel küljel langenute nimed. Linnapargis asuv ausammast kujutab pronks-sõdurit neljanurgelisel piedestaalil. Sõduri väljasirutatud käsi näitab surnuaia poole.

— Hiljutisel Soome invaliidide Tallinnas viibimisel tunnistati vajaliseks Balti riikide invaliidide organisatsioonide konverents. Konverents kavatakse ära pidada tuleval aastal Helsingis.

— Kaitseväge ja politsei esitajatele demonstree-riti Ungaris konstrueeritud metallist revolvrüpara, mis võimaldab sihtida ja lasta nagu püssist.

— Salakaubaveo stüuasjade arutamist kavatakse anda erikohtunikkude kätte. Praegune kohtu- korraldus on selleks liiga pikaldane ja mitte otstabe- kohane.

— Teedeministeeriumis on väljatöötamisel uus maanteed seaduseelnõu. Esimese klassi maanteed

ehitamine ja korrashoidmine jääks edaspidi riigi kohuseks. Nende korrashoidmine nõuaks aastas 392 milj. marka kulusid.

— Hiljuti peeti kaubandus-tööstuskoja valimisi. Kogu astub kokku arvatavasti 9. novembril.

— Eesti-Helveetsia kaubaleping kirjutati Bernis alla. Leping on rajatud enamsoodustuse põhimõttele.

— Kultuurkapitaalid on käesoleval aastal juhtkapitaalide kaudu välja jagatud toetuseks 15 miljonit ja laenudena 3½ milj. marka.

— Esimeste asunikude rendilepingud, mis lõpevad tuleva aasta 1. mail, pikendatakse endistel alustel, kuni maa põliseks tarvitamiseks andmiseni.

— Vabariigi Valitsus volitas Eesti saadikut Washingtonis sõlmima lepingut Ühisriikide Valit-

usega Eesti võla fundeerimise kohta. Tasuda on 13.830.000 dollarit. Võlast kustutatakse ligi 2 milj. dollarit aurik „Russie“ uppunut kauba väärtust. Võlg tuleb tasuda 62 a. jooksul. Tuleval aastal läheks võla kustutamiseks 161 milj. marka, järgnevatel aastatel aga rohkem.

— Riigivastase tegevuse eest mõistis sõjaringkonna kohus Tartu ülikooli sotsiaal-filosoofilise üliõpilaste seltsi liikmed Anton Vachtmani ja Robert Cher 8 a. sunnitööle ühes kõigi õiguste kaotamisega; Harald Naeli, Mihkel Tulpi ja Albert Lipstali igähe 6 a. sunnitööle ühes kõigi õiguste kaotamisega.

— Väeosast põgenemise ja meelega kõrvalhoidmise eest mõistis Sõjaringkonnakohus 1. jalgv. rüg. noorsõduri Voldemar Vilistuse 4 aastaks vangiroodu.

O. K.

Väljamaa sõjaajakirjandus.

Prantsusmaa.

Revue de Genie militaire, september 1925. — 1) Sõjaväeline eksploateerimine Landes metsades sõjaajal (1916—1918), diviisi kindral Chevallier. — 2) Puusõe valmistamise kolded. — 3) Korterite kriis ja üleajateenijate allohvitseride rekruteerimine, pataljoniüleml Mornet. — 4) Pontoonsillad Prantsuse Rheinil. — 5) Väljamaa ajakirjandusest: Donaust üleminek Sistovo juures 25. novembril 1916. — 6) Garnisoni õppused kaardil Epinalis 20. veebruaril 1925. — 7) Bibliograafia. — 8) Ametlik osa. A. K.

Revue d'Artillerie, 15. oktoobril 1925. — 1. Kuidas üks sahurvaelane vallutas Konstantini, commandant Besnard. — 2. Katselaskmine või kontrollereerimine, commandant Menjaud — 3. Metallide probleem Saksamaal sõjaajal 1914—1918. kolleitnant Gavard. — 4. Keemiline sõda, commandant Vautrin. — 4. Mida peavad teadma meie kaastöölised trükikoja alal. — 6. Mitmesugused teated. — Saksamaa: Standardisatsioon Leipzigi messil. Itaalia: Speranzini lasketabel. — 7. Bibliograafia. — 8. Ajakirjade artiklite süstemaatiline nimestik. — 9. Ametlik osa. A. K.

Kindralstaabi raamatukogu.

Raamatute nimestik.

208.12	Матов, Г. П. Телефония в схемах. Пособие. ч. I: Схемы телефонных аппаратов. 2 вып. 181 стр. Москва, 1924.	207,6	Мосты и переправы I: Полевые мосты и переправы. 252 стр. Петроград, 1916.
Мосты и переправы II: Временные мосты. 412 стр. 1914.
204.24	Мерфи, М. С. Тренировка в легкой атлетике. 151 стр. Берлин, 1924.	207.2	Подрывные работы. 327 стр. Петрогр. 1914.
222.34	Милуков, П. Н. История второй русской революции. Том I. вып. I: Противоречия революции. 248 стр. София, 1921. вып. II: Корнилов и Ленин? 291 стр. София, 1921.	207.8	Траншейные работы. 140 стр. Петрогр., 1915.
211.37	Михеев, С. Танки и боевое их применение. 23 стр. Москва, 1920.	207.3	Укрепление полев. позиций. 278 стр. 1908.
212.73	Морозов, С. И. Красные партизаны. Руков. 24 стр. Москва.	207.4	Укрепление полев. позиций. 263 стр. 1915.
210.56	Наставление для боя ручными гранатами. 24 стр. Петроград, 1917.	Ф.210.7	Наставление для службы при 240 м/м. французском длинноствольном миномете. 43 стр. II черт. Москва, 1924.
211.66	Наставление для ведения занятий с гранатами. 45 стр. 1921.	Ф.207.8	Невский, Г. Г. Полевое военно-инженерное дело. Руководство по фортификации. 370 стр. Москва, 1922.
207.5	Наставл. для инженерн. войск по специальному образованию. Батарейные работы. 98 стр. СПб., 1914.	204.14	Николаев, Н. Обучение бойца в роте. Гимнастика. 100 стр. Москва, 1920.
207.7	Минные работы и минная война. 453 стр. Петрогр., 1916.	213.114	Ниман, Г. Поход Гинденбурга в Россию. перев. с нем. 111 стр. Москва, 1920.
		212.45	Новицкий, Ф. Ф. Подготовка роты для ведения наступательного боя вне укрепленной позиции. 46 стр. Москва, 1919.

- 207.24 Общія указанія для борьбы за укрепленную полосу. ч. I: Действія всех родов войск. 98 стр. ч. II: Действія артиллерии при прорыве укрепленной полосы. 77 стр. Петроград, 1916.
- 210.62 Описание 3-ми. зенитной пушки на тумбе обр. 1914 г. ситемы Путиловск. Завода. I: Устройство орудия. 40 смир. II: Устройство лафета. 78 стр. 1919.
- Перре. Оборона против танков. с франц. М. К. Изд. Л. В. О. 56 стр.
- Л. А. Кравков. Очерк развития артиллерии за последнее десятилетие. Военное изд. Л. В. О. 1924. 104 стр.
- Н. М. Лебедев. Очерки гидроавиации. Изд. Воен. Вестник. 1924. 115 стр.
- Временный строевой устав авиации С. С. С. Р. с 15 рис. в тексте. Гл. уст. комиссия, Г. В. И. З. Москва, 1924. 118 стр.
- Временное наставление по боевому применению воздушных сил С. С. С. Р. часть III, Воздухоплавание. Применение привязных аэростатов. Гл. уст. комиссия В. В. Р. С. Москва, 1924. 80 стр.
- Н. Шабашев. Тактика привязнаго воздухоплавания, Одобрена тактич. секц. комит. управл. возд. сил С. С. С. Р. с. 8 рис. в тексте. Москва, 1924. 82 стр.
- Артиллерия и ее боевая работа. Труды В. Н. О. при Военной Академии Р. К. К. А. Сведения для комсостава всех родов войск. 110 рис. в тексте. 304 стр.
- Германское наставление для обучения артиллерии. Боевая подготовка 1922 г. Перев. с нем. Григорьева. 107 стр.
- Попов. Военная администрация. Руководство для нормальных школ У. Б. У. З. Составлено применительно к программе нормальных школ, по законоположениям объявленным до 1. мая 1924 г.
- А. Л. Певнев. Конница по опыту мировой и гражданской войны. Г. В. И. З. 1924 г. 38 стр.
- М. М. Феодоров и Я. А. Файвуш. Радио-разведка в различных фазах современной войны. Пособие для учебных радиочастей войск связи Кр. Армии. 48 стр. с чертежами.
- В. Новиков. Конница. Учебник по тактике для нормальных военных школ. Г. В. И. З. 1924. 77 стр.
- Разведка конницы. (Современные проблемы) Г. В. И. З. 1924. 78 стр.
- А. Сыромятников. Прикладная тактика современной артиллерии. 1924. 282 стр.
- Н. Коханов. Войсковое инженерное дело. Полевая фортификация часть I: Элементы укрепленной позиции. Курс младшего класса нормальных военн. школ. Государственное военное изд. Москва, 1925. 171 стр. и 200 чертеж. в тексте.
- Гаусер. Тяжелый пулемет. Перев. с немецкого под редакц. Белолипецкого Г. В. И. З. 3¼ печ. листа.
- Н. Сапожников. Позиционная война. Изд. У. В. О. 1924. 113 стр.
- Уличный бой. Сборник статей. Г. В. И. З. 1924. 275 стр.
- Б. Доливо-Добровольский. Боевой флот. Библиотека красноарм. 54 стр.
- Химия и Война. 1) Химическая война. Кап. герм. армии Гайер. 81 стр. 2) Средства газовой обороны и защиты. Перев. с главы немецкого сборника "Техника в мировой войне". 55 стр. 3) Химическое оружие. Я. Фишман. 66 стр. 4) Авиация и химия. Н. Яцук. 70 стр.
- В. Бедолипецкий. Походные движения пехоты. 68 стр. Библиот. красноарм.
- В. Карпов. Уличный бой. 55 стр. Библиот. красноарм.
- М. Свечников. Бой конницы. 68 стр. " "
- Сапер в бою В. П. 51 стр. " "

Ilmus trükist
kindralstaabi IV osak. väljaandel
Joh. Mey

Inglise-Eesti meresõnastik.

See on esimene sarnane raamat Eestis ning soovivat eestkätt meremeestele ja samuti ka kõigile mereasjandusest huvitatutele.

Raamat on saadaval kindralstaabi IV osakonna kaartide ladus, Suur Brokusmägi 8, „Sõduri“ toimetuses, Pagari t. 1 ja raamatukauplustes.

Hind — nägus as kõvas köites — 160 marka.

Kindralstaabi 6. osakonna väljaandel
on ilmunud

Suurtükivägi,

tema otstarve, omadused ja ülesanded, mida teiste väelike juhid suurtükiväest peavad teadma.

— Hind 25 marka. —

Saada „Sõduri“ toimetusest,
Tallinn, Pagari tänav nr. 1.

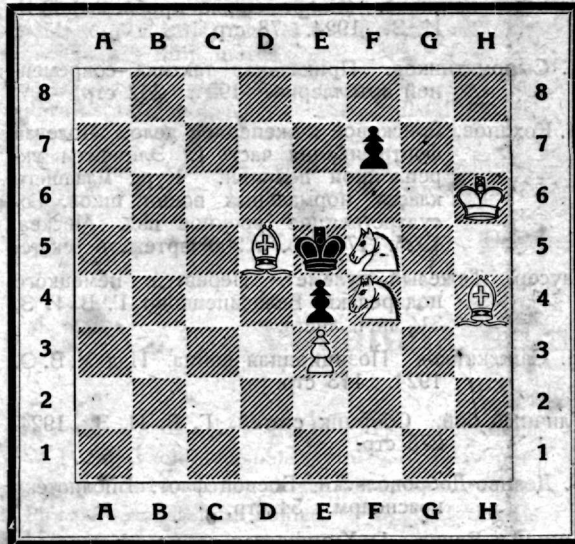
Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne № 36.

Kokku seadnud kol.-leitn. E. Kursk.

Mustad.

Valged.

Valged: Kh6, Od5 ja h4, Rf4 ja f5, Ee3.
 Mustad: Ke5, Ee4 ja f7.

Valged algavad ja annavad matt viie sammuga.

E = ettur = sõdur.

Ülaltoodud ülesande autor, kol.-leitn. E. Kursk, praegu meie sõjaväe esitaja Moskvast, teatavasti üks parimatest maletajatest Eestis, on selle probleemi üliõpilasena kokku seadnud ja siis selle maleosakonna toimetajale pühendanud.

Ülesande № 27 lahendus.

1. Vh1—h5, e7—e5,
2. Kc7—b6 jne.
1. (Vh1—h5), d7—d5,
2. Vh5:d5 jne.

Ülesande № 28 lahendus.

1. d4—d5, Kf6—e5,
 2. Rf8—d7 annab matt.
 1. (d4—d5) Rg4—e5,
 2. Rf8—h7 annab matt.
- Teised variandid kerged.

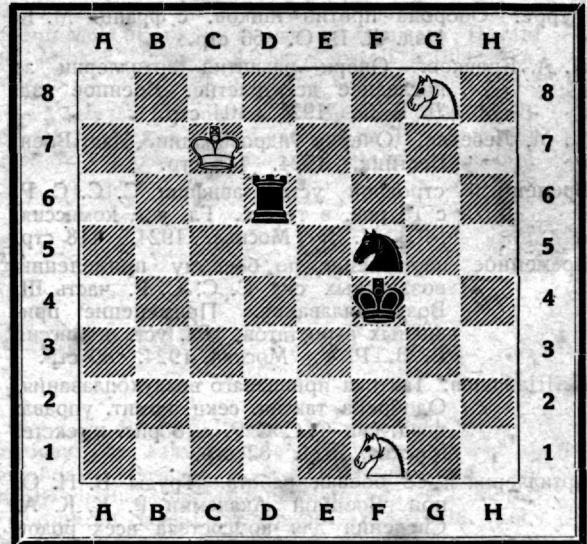
Ülesande № 29 lahendus.

1. Lh2—h6, Og7:h6,
 2. Oe7—f6 annab matt,
 1. (Lh2—h6), K ükskõik kuhu,
 2. Ra5 või Rc7 annab matt.
- Teised variandid kerged.

Lõpumäng № 27.

Kokku seadnud M. Henneberger.

Mustad.

Valged.

Valged: Kc7, Rf1 ja g8.
 Mustad: Kf4, Vd6, Rf5.

Valged algavad. Mäng jääb viigi peale.

Ülaltoodud lõpumängu lahendus:

1. Rf1—e3, Kf4:e3,
 2. Rg8—e7, Vd6—f6,
 3. Re7—d5+ jne.
- Kui 2. (Rg8—e7), Vd6 ükskõik kuhu,
 siis 3. Re7:f5.
 Kui 1. Rg8—e7?, siis Vd6—d3!, ja valget ratsameest f1 ei saa päästa.

Ülesande № 30 lahendus.

1. f3—f4 Kf5:e4,
 2. Re6—c5 annab matt,
 1. (f3—f4), Lh1:e4+,
 2. Re6—d4 annab matt,
 1. (f3—f4), Kf5—g4,
 2. Re6—g7 annab matt.
- Teised variandid kerged.

Ülesande № 31 lahendus.

1. f7—f8 saab Kg7—g6,
vankriks,
2. h7—h8 saab vankriks jne.
1. (f7—f8V), Kg7:h7,
2. Ke6—f7 jne.

Õiged lahendused ülesannetele №№ 27, 28, 29, 30 ja 31 saatsid: Alfons Pachel, V. Mikenas, Raoul Pärnpuu, V. Peschel (Tallinnast), Martin Villemson (Pärnust),

Vastutav toimetaja E. Limberg.
 Väljaandja: Sõdur. Tallinn, Uus tän. nr. 10.